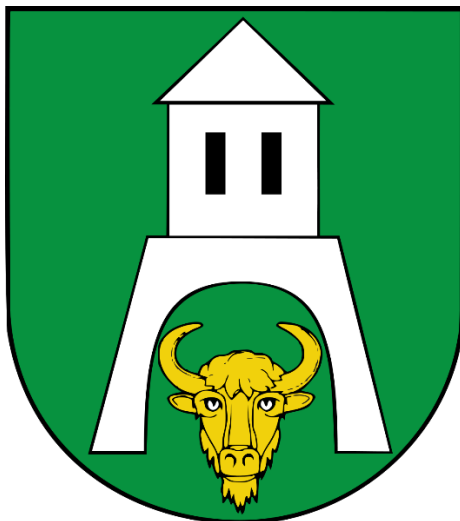

DIAGNOZA NA POTRZEBY WYZNACZENIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI GMINY BIAŁOWIEŻA

Białowieża, czerwiec 2024

Opracowanie:

TOMAS *Consulting*
CENTRUM OBSŁUGI BIZNESU

Tomas Consulting Sp. z o. o.

ul. Szałwiowa 1

15-665 Białystok

Telefon: 85 652 55 10

E-mail: sekretariat@tomasconsulting.com

Spis treści

1.	Wstęp.....	4
2.	Metodologia procesu diagnozowania.....	4
3.	Charakterystyka Gminy Białowieża wraz z diagnozą zjawisk kryzysowych.....	8
3.1	Sfera społeczna.....	8
3.2	Sfera gospodarcza	39
3.3	Sfera środowiskowa	43
3.4	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	53
3.5	Sfera techniczna	59
4.	Wyznaczenie obszarów zdegradowanych.....	68
5.	Delimitacja obszaru zdegradowanego, przeznaczonego do rewitalizacji	69
6.	Delimitacja obszaru rewitalizacji.....	72
7.	Wyniki partycypacji społecznej	75
8.	Spis tabel.....	84
9.	Spis rysunków	85

1. Wstęp

Głównym celem niniejszego opracowania jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego w Gminie Białowieża, który objęty zostanie docelowo działaniami rewitalizacyjnymi w ramach sporządzanego Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Białowieża na lata 2024 - 2030.

Niniejszy dokument stanowi gruntowną analizę czynników społeczno-gospodarczych, a także podstawę do dalszych prac w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszarów, które winny zostać zrewitalizowane dla poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Białowieża.

Dokument jest zgodny z wymogami zawartymi w Ustawie o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 roku, zwanej dalej Ustawą.

Status prawny oraz wymogi odnośnie obszaru zdegradowanego oraz rewitalizacji podane zostały w rozdziale 3. Ustawy z dn. 9 października 2015 roku o rewitalizacji (art. 8-13). Zostały tam ujęte następujące definicje:

OBSZAR ZDEGRADOWANY to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym. Ponadto w obszarze tym występuje przynajmniej jeden z deficytów: gospodarczy, środowiskowy, przestrzenno-funkcjonalny lub techniczny.

OBSZAR REWITALIZACJI wyznaczony jest jako całość lub część obszaru zdegradowanego, przy czym nie może on obejmować obszaru większego niż 20% powierzchni gminy, na którym zamieszkuje więcej niż 30% mieszkańców gminy. Niezamieszkałe tereny przemysłowe, w tym portowe i wydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji jedynie w przypadku, gdy zaplanowane działania będą przeciwdziałały deficytom społecznym.

Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym nieposiadające ze sobą wspólnych granic. W tym przypadku każdy z podobszarów musi spełniać warunki określone w Ustawie - zdiagnozowane deficyty społeczne oraz deficyty w jednym z obszarów: gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym.

2. Metodologia procesu diagnozowania

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego stanowi pierwszy i jednocześnie najważniejszy etap w procesie programowania działań rewitalizacyjnych. Delimitacja obszaru problemowego oparta została o wskaźniki i mierniki obiektywizujące aktualną sytuację funkcjonowania Gminy Białowieża w poniższych sferach:

1. społecznej,
2. gospodarczej,
3. środowiskowej,
4. przestrzenno – funkcjonalnej,
5. technicznej.

W każdym z tych działów dokonano diagnozy występowania poszczególnych zjawisk przestrzenno-społecznych oraz wskazano deficyty pojawiające się w poszczególnych analizowanych grupach, przy

uwzględnieniu podziału administracyjnego gminy, co ma na celu dokładne określenie zarówno skali, jak i lokalizacji poszczególnych zjawisk.

Jednostki referencyjne

Podstawą podziału terytorium Gminy Białowieża na obszary, w celu dalszego wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, jest dobór odpowiedniej wielkości jednostek. Podział na jednostki mniejsze daje możliwość diagnozowania skupisk deficytów społecznych z większą precyzją.

W celu przestrzennego zobrazowania problemów i potencjałów określonych w wyniku analizy Gminę Białowieża podzielono zgodnie ze strukturą jednostek pomocniczych (analitycznych), uzyskanych z zasobów Urzędu Gminy – na wieś Białowieża (w podziale na mniejsze 3 jednostki: Białowieża Północ, Białowieża Centrum i Białowieża Południe) oraz pozostałe wsie, przez co uzyskano porównywalne w swej strukturze jednostki. Jest to podział zrozumiały dla mieszkańców Gminy (jako najważniejszych interesariuszy rewitalizacji), a także umożliwia przeprowadzenie analizy zróżnicowania wewnątrzgminnego dla jednostek mniejszych niż gmina.

Zastosowanie takiej metodologii badawczej stanowi swoisty kompromis pomiędzy dokładnością wykonanych analiz, a dostępnością danych, pochodzących w przeważającym stopniu z jednostek administracji publicznej. W zależności od analizowanego zjawiska za granice analizy przyjęte zostały tereny zamieszkałe (dotyczy sfery społecznej) oraz terenów zabudowanych (dotyczy pozostałych sfer). Niniejsze podejście metodologiczne w sposób obiektywny i precyzyjny wskazuje na występowanie w przestrzeni Gminy Białowieża negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, ograniczając element uznaniowości (subiektywizmu) w procesie delimitacji.

Zastosowano podział na następujące jednostki analityczne:

Wieś Białowieża:

- Białowieża – Centrum (obejmuje ulice: Park Pałacowy, Parkowa, Rzeczna, Sarnia, Sportowa, Stoczek),
- Białowieża - Północ (obejmuje ulice: Browarska, Brzozowa, Centura, Jesionowa, Kamienne Bagno, Leśna, Łąkowa, Meleszkowska, Park Dyrekcyjny, Podleśna, Puszczańska, Simony Kossak, Tropinka, Wojciechówka, Zaulek Bartników, Zaulek Osoczników, Zaulek Rudników, Żubrowa),
- Białowieża - Południe (obejmuje ulice: Cegielniana, Dębowa, Gen. Bryg. M. Polecha, Graniczna, Grudkowska, Kolejowa, Krzyże, Łowiecka, Mostowa, Nowa, Ogrodowa, Paczoskiego, Pałacowa, Podolany I, Podolany II, Polna, Południowa, Rysia, Stacja Towarowa, Wilcza, Zastawa, Żurawia).

Pozostałe wsie:

- Budy
- Czerlonka
- Grudki
- Podcerkwy
- Pogorzelce
- Teremiski
- Zwierzyniec

Rysunek 1 Mapa poglądowa z podziałem na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

Statystyka publiczna, pochodząca np. z Banku Danych Lokalnych GUS (najbardziej aktualne dane za rok 2022) odnosząca się jedynie do poziomu całego obszaru Gminy Białowieża jest niewystarczająca na potrzeby delimitacji obszarów zdegradowanych. Dane o charakterze ogólnym służą w tym kontekście jedynie do zaprezentowania ogólnego tła dla zjawisk występujących w analizowanych sferach funkcjonowania Gminy Białowieża.

Zakres tematyczny i czasowy diagnozy ogólnej

Analiza zjawisk społecznych oraz pozostałych, określonych przez Ustawę i Wytyczne, odniesiona została możliwie w jak największym stopniu do wyznaczonych w Gminie Białowieża jednostek referencyjnych. Identyfikacja miejsc występowania negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno – funkcjonalnych i technicznych nastąpiła w oparciu o możliwe dostępne, obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze, które najkorzystniej uwzględniają lokalną specyfikę. Kluczową kwestią jest odniesienie każdego analizowanego zjawiska do wyznaczonych obszarów referencyjnych. Szczegółowe zestawienie wykorzystanych w diagnozie danych prezentuje poniższa tabela. Dane wyjściowe dla analizy cech ilościowych dotyczą z zasady stanu na 31 grudnia 2022 r., a w przypadku porównań czasowych uwzględniano również dane za lata wcześniejsze.

Tabela 1 Dane ilościowe wykorzystane na potrzeby diagnozy Gminy Białowieża

Kategoria	Wskaźnik
SFERA SPOŁECZNA	
Demografia	Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
	% spadek/wzrost liczby mieszkańców
Bezrobocie i ubóstwo	Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców
	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców
	Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców
Przestępczość	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym	Liczba czytelników na 100 mieszkańców
	Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Edukacja	Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku
SFERA GOSPODARCZA, PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA, TECHNICZA, ŚRODOWISKOWA	
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Emisja CO2 na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Liczba przystanków w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp..) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców	
Liczba obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	

Źródło: Opracowanie własne.

Kwantyfikowalne i weryfikowalne dane pozwalające zdiagnozować obszary problemowe w Gminie Białowieża pozyskano z zasobów Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy, Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białowieży. Wyniki analiz przedstawiono w podziale na jednostki analityczne.

Do wyodrębnienia obszarów charakteryzujących się koncentracją problemów wykorzystano uzyskane dane ilościowe od w/w instytucji.

Celem wydzielenia obszarów kryzysowych przeprowadzono:

- szczegółową analizę wskaźników – mierników ilościowych i jakościowych,

- analizę ankietowych wypowiedzi mieszkańców i przedstawicieli instytucji wskazujących obszary problemowe na terenie Gminy Białowieża oraz dotyczących je negatywnych zjawisk,
- analizę wiedzy eksperckiej zawartej, między innymi, w dokumentach Gminy Białowieża i obejmujących Gminę Białowieża.

Diagnoza podlegała konsultacjom społecznym w ramach kształtowania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Białowieża, przy czym, Wójt zobligowany jest w związku z Ustawą do umożliwienia mieszkańcom i pozostałym interesariuszom przekazywania uwag w postaci papierowej lub elektronicznej, a także w ramach przynajmniej dwóch z wymienionych form konsultacji: spotkania, debaty, warsztaty, spacer studyjny, ankiety, wywiady, wykorzystanie grup przedstawicielskich, zbieranie uwag ustnych.

3. Charakterystyka Gminy Białowieża wraz z diagnozą zjawisk kryzysowych

3.1 Sfera społeczna

W pierwszym etapie przeprowadzonej diagnozy w Gminie Białowieża skoncentrowano się na zebraniu i analizie danych dotyczących problemów społecznych, szczególnie degradacji tej sfery. Kluczowymi problemami w Gminie Białowieża są niekorzystna sytuacja demograficzna oraz skumulowane problemy związane z bezrobociem i ubóstwem. Obserwuje się, że część bezrobotnych mieszkańców nie przystosowała się do warunków gospodarki wolnorynkowej, co skutkuje długotrwałym korzystaniem z pomocy społecznej. Taka sytuacja prowadzi do dysfunkcyjnych zachowań w rodzinach i społeczności, co z kolei może przyczyniać się do wykluczenia społecznego.

W ramach diagnozy przedstawiono również dane i mapy prezentujące rozkład wybranych wskaźników, które posłużyły do wskazania obszarów zdegradowanych społecznie. Takie wskaźniki pomagają zrozumieć głębiej problematykę społeczną i ekonomiczną gminy oraz wskazują na konieczność podejmowania działań naprawczych i wsparcia dla najbardziej dotkniętych kryzysem społeczności.

Sytuacja demograficzna

Zgodnie z informacjami Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych - teren Gminy Białowieża w 2022 roku zamieszkiwało 2 077 osób, w tym 1 026 mężczyzn i 1 051 kobiet. Ludność Gminy Białowieża stanowi 4,7% całkowitej liczby ludności powiatu hajnowskiego. Gmina Białowieża charakteryzuje się niskim wskaźnikiem gęstości zaludnienia - 10 osób na 1 km², w porównaniu z powiatem hajnowskim - 24 osób/km².

Natomiast według danych Gminy Białowieża, na koniec 2022 roku obszar ten zamieszkiwało 1 941 osób, w tym zdecydowana większość 1529 to mieszkańcy wsi Białowieża.

Tabela 2 Liczba ludności w Gminie Białowieża

Ludność	
Rok	Ogółem
2018	2 199
2019	2 191
2020	2 130
2021	2 147
Stan na 31.12.2022r.	2 077

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gminę Białowieża podobnie jak większość gmin wiejskich w Polsce charakteryzuje systematyczne wyludnianie się społeczeństwa. W porównaniu z rokiem 2018 ubyło aż 122 mieszkańców co stanowi blisko 6% całej populacji Gminy.

Tabela 3 Procesy demograficzne na terenie Gminy Białowieża

PROCESY DEMOGRAFICZNE			
2019	2020	2021	2022
Urodzenia żywe			
18	8	13	9
Zgony			
47	44	43	55
Przyrost naturalny			
-29	-36	-30	-46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych.

Gmina Białowieża doświadcza znaczącego ujemnego przyrostu naturalnego, wynoszącego -22,16 na 1000 mieszkańców, co jest znacznie niższe niż średnia dla województwa podlaskiego oraz dla całego kraju. W 2022 roku liczba urodzeń wyniosła 9 dzieci, z czego 55,6% stanowiły dziewczynki, a 44,4% chłopcy. Natomiast współczynnik dynamiki demograficznej, odzwierciedlający stosunek liczby urodzeń do zgonów, wyniósł tylko 0,29. W 2021 roku, główne przyczyny zgonów w gminie to choroby układu krążenia (38,6%), nowotwory (15,3%) oraz choroby układu oddechowego (5,5%), z ogólną liczbą zgonów na poziomie 26,49 na 1000 mieszkańców. To wskazuje na znaczne wyzwania demograficzne i zdrowotne, przed którymi stoi gmina Białowieża, które wymagają skoncentrowanych działań w zakresie opieki zdrowotnej i wspierania wzrostu populacji.

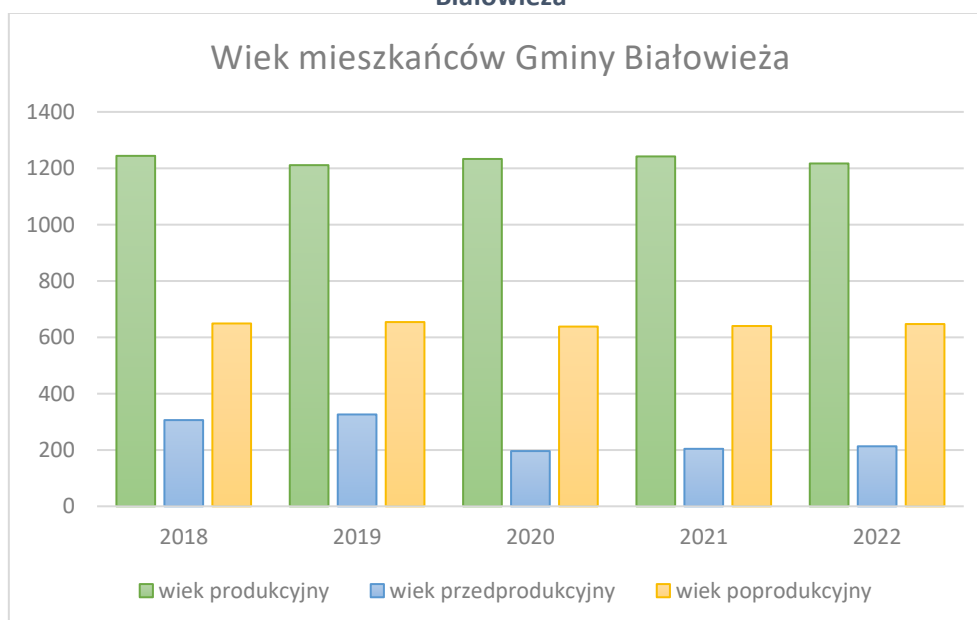
Tabela 4 Wskaźniki udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w całkowitej liczbie populacji w gminie, powiecie, województwie i kraju (dane za rok 2022)

Udział ludności w całkowitej liczbie populacji	Gmina Białowieża (2 077)	Powiat hajnowski (39 427)	Województwo podlaskie (1 143 355)	Kraj (37 766 327)
w wieku przedprodukcyjnym	13,8% (287)	14,4% (5 677)	17,5% (200 087)	18,2% (6 873 471)
w wieku produkcyjnym	55,5% (1153)	56,2% (22 158)	60,2% (688 300)	59,2% (22 357 665)
w wieku poprodukcyjnym	30,7% (637)	29,4% (11 592)	22,3% (254 968)	22,6% (8 535 191)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych.

Analiza demograficzna obejmuje trzy grupy wiekowe: osoby w wieku przedprodukcyjnym (do 17 roku życia), produkcyjnym (wiek 18 – 64) oraz poprodukcyjnym (wiek 65+). Gmina Białowieża charakteryzuje się odsetkiem osób w wieku produkcyjnym (55,5%) niższym niż w kraju (59,2%) oraz województwie podlaskim (60,2%). Zgodnie z poniższym wykresem, liczba ludności znajdującej się w wieku przedprodukcyjnym z każdym rokiem maleje, natomiast ilość osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym utrzymuje się na zbliżonym poziomie.

Rysunek 2 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Białowieża

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – Banku Danych Lokalnych.

Gmina Białowieża ma niższy odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (13,8%) w porównaniu do średniej krajowej (18,2%) i wojewódzkiej (17,5%), co może wskazywać na niższy przyrost naturalny lub

migrację młodszych osób. W wieku produkcyjnym (55,5%), gmina jest zbliżona do średnich województwa (60,2%) i kraju (59,2%), sugerując stosunkowo stabilną siłę roboczą. Jednak znacząco wyższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (30,7%) w porównaniu do średniej krajowej (22,6%) i wojewódzkiej (22,3%) może wskazywać na starzenie się populacji. To starzenie się populacji niesie za sobą wyzwania związane z opieką zdrowotną i wsparciem społecznym, jednocześnie wpływając na strukturę rynku pracy i lokalną gospodarkę.

Struktura demograficzna jest niezwykle istotnym elementem w procesie planowania rewitalizacji, wskazuje na rodzaj społecznych uwarunkowań występujących na badanym obszarze. Potencjał demograficzny i zmiany zachodzące w liczebności społeczeństwa, jak i struktura wiekowa wpływają na aktualną sytuację społeczno-gospodarczą gminy i warunkują zaplanowanie koniecznych zmian umożliwiających jej optymalny rozwój.

Wysoki odsetek ludności w wieku produkcyjnym jest ważnym czynnikiem determinującym rozwój społeczno-ekonomiczny regionu. Zjawiska demograficzne najsilniej oddziałują na gospodarkę właśnie przez liczbę i strukturę ludności w tym wieku. Zbiorowość ta określa wielkość potencjalnych zasobów pracy, te zaś z kolei rozmiary zatrudnienia. W efekcie ludność w wieku produkcyjnym jest istotnym elementem siły produkcyjnej społeczeństwa.

W Gminie Białowieża największy udział osób w wieku produkcyjnym odnotowano w miejscowościach Podcerkwy, Zwierzyniec oraz Teremiski. Natomiast w miejscowości Budy, Grudki, a także na osiedlu Białowieża Północ udział osób w wieku produkcyjnym jest najmniejszy w stosunku do średniej dla Gminy, która wynosi 62,34%.

Informacja o udziale osób w wieku produkcyjnym w różnych miejscowościach Gminy Białowieża wskazuje na zróżnicowanie demograficzne w obrębie gminy. Miejscowości Podcerkwy, Zwierzyniec oraz Teremiski charakteryzują się największym udziałem osób w wieku produkcyjnym, co może świadczyć o ich większej atrakcyjności dla osób w średnim wieku, być może z powodu dostępności miejsc pracy, lepszych warunków do życia lub innych czynników społeczno-ekonomicznych. Natomiast miejscowości Budy, Grudki oraz osiedle Białowieża Północ, gdzie udział osób w wieku produkcyjnym jest najmniejszy, mogą być mniej atrakcyjne dla tej grupy wiekowej lub charakteryzować się wyższym udziałem osób starszych lub dzieci, co może wskazywać na inny profil demograficzny tych obszarów. Średnia dla Gminy, wynosząca 62,34%, pokazuje ogólny rozkład wiekowy w Gminie Białowieża, ale szczegółowe dane wskazują na istotne różnice między poszczególnymi miejscowościami. To zróżnicowanie może mieć wpływ na potrzeby infrastrukturalne, edukacyjne, opiekuńcze, a także na planowanie przestrzenne i rozwój lokalny, wymagając indywidualnego podejścia do każdej z miejscowości w kontekście polityki społecznej i gospodarczej.

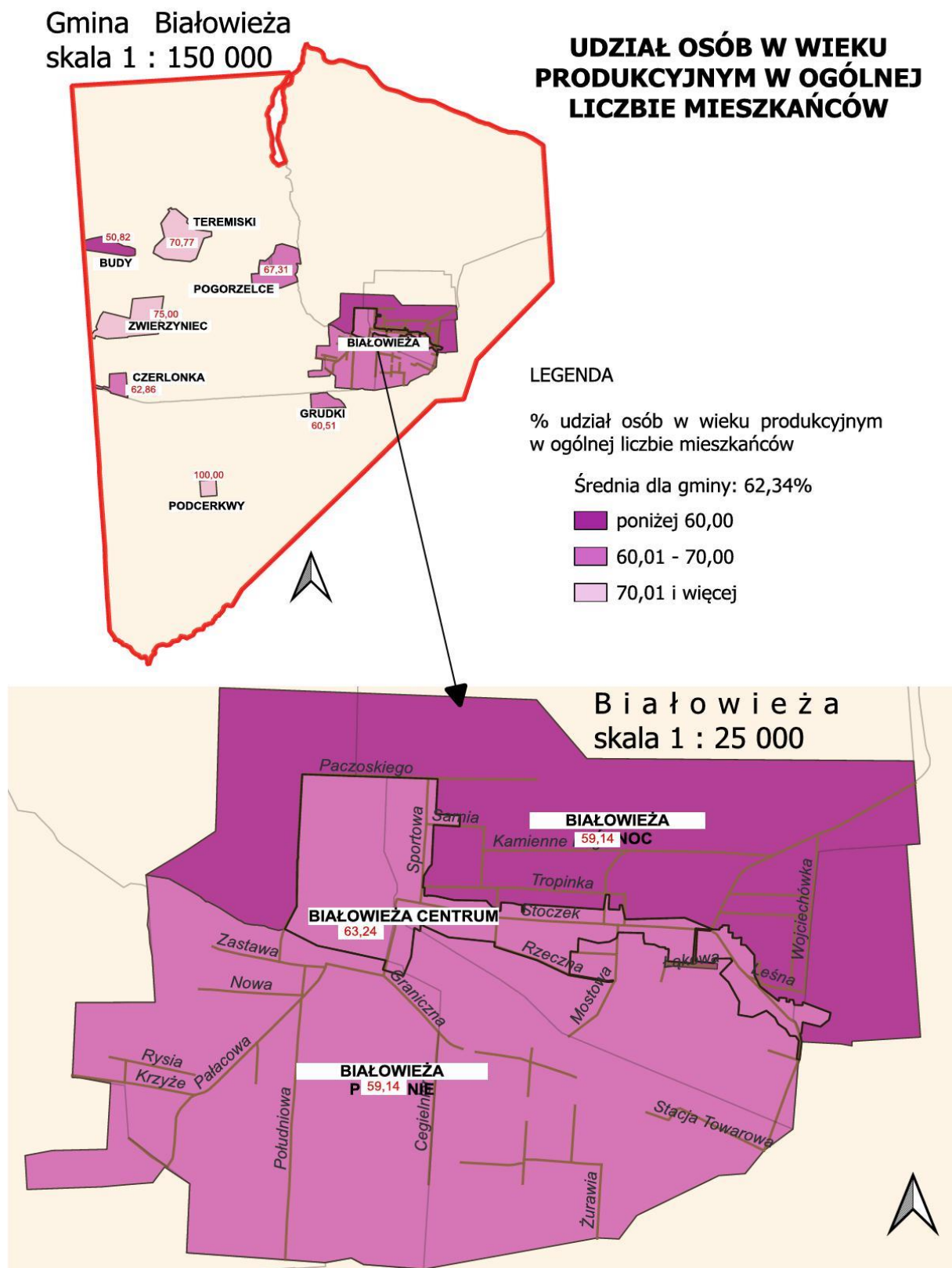
Tabela 5 Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2022 roku	Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców
Białowieża Centrum	479	301,00	63,24%
Białowieża Północ	514	304,00	59,14%
Białowieża Południe	539	348,00	64,56%

Budy	61	31,00	50,82%
Czerlonka	70	44,00	62,86%
Grudki	157	95,00	60,51%
Podcerkwy	3	3,00	100,00%
Pogorzelce	52	35,00	67,31%
Teremiski	65	46,00	70,77%
Zwierzyniec	4	3,00	75,00%
Gmina Białowieża	1941	1 210,00	62,34%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża.

Rysunek 3 Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)

Źródło: Opracowanie własne

Systematyczne wyludnianie się Gminy Białowieża, podobnie jak w przypadku wielu innych gmin wiejskich w Polsce, stanowi poważny problem społeczny, świadczący o kryzysie w tej sferze. Spadek liczby mieszkańców w większości badanych obszarów gminy może prowadzić do poważnych konsekwencji, zarówno dla samej społeczności, jak i dla lokalnej gospodarki.

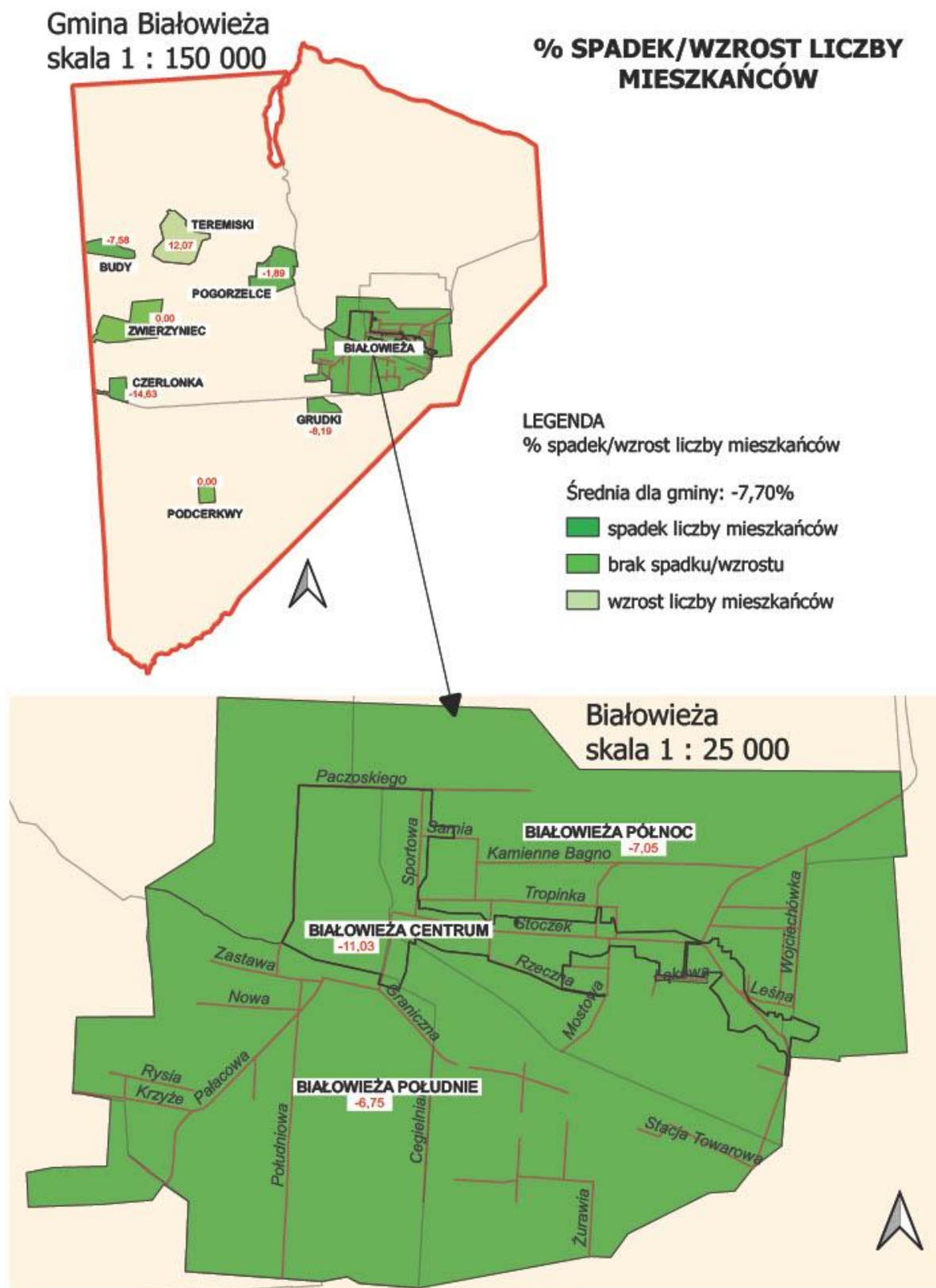
Największy spadek liczby ludności odnotowano w miejscowości Czerlonka – 14,63%, co jest wartością prawie dwukrotnie wyższą od średniej dla całej gminy, która wynosi – 7,70%.

Tabela 6 Spadek/wzrost liczby mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba mieszkańców w 2018 roku	% spadek/wzrost
Białowieża Centrum	476	535	-11,03%
Białowieża Północ	514	553	-7,05%
Białowieża Południe	539	578	-6,75%
Budy	61	66	-7,58%
Czerlonka	70	82	-14,63%
Grudki	157	171	-8,19%
Podcerkwy	3	3	0,00%
Pogorzelce	52	53	-1,89%
Teremiski	65	58	12,07%
Zwierzyniec	4	4	0,00%
Gmina Białowieża	1941	2103	-7,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża.

Rysunek 4 Spadek/wzrost liczby mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)

Źródło: Opracowanie własne

Ubóstwo i bezrobocie

W Gminie Białowieża działa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jego misją jest wspieranie mieszkańców gminy w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych, które wykraczają poza ich indywidualne możliwości i zasoby. Ośrodek kładzie szczególny nacisk na umożliwienie osobom i rodzinom życia w warunkach godnych człowieka, wspierając ich w dążeniu do zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Główne działania Ośrodka koncentrują się na przyznawaniu świadczeń, prowadzeniu pracy socjalnej, rozwijaniu infrastruktury socjalnej oraz analizowaniu i ocenie potrzeb społecznych. Ośrodek aktywnie działa na rzecz usamodzielnienia życiowego osób i rodzin, jak również ich integracji z lokalnym środowiskiem. W tym kontekście, pomoc społeczna obejmuje nie tylko bieżące wsparcie, ale także rozwój nowych form pomocy i samopomocy, dostosowanych do zidentyfikowanych potrzeb społeczności.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białowieży realizuje zarówno zadania obowiązkowe Gminy, jak i zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, działając zgodnie z ustawą o pomocy społecznej. Jego działalność odzwierciedla zaangażowanie Gminy w budowanie silnej i wspierającej się społeczności, gdzie każdy mieszkaniec ma dostęp do niezbędnej pomocy i wsparcia.

Organizując pomoc społeczną w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej, Ośrodek współpracuje w tym zakresie z:

- Sądem Rejonowym w Bielsku Podlaskim,
- Prokuraturą Rejonową,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Hajnówce,
- Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce,
- Poradnią Psychologiczno – Pedagogiczną w Hajnówce,
- Poradnią Odwykową w Hajnówce,
- Środowiskowym Domem Samopomocy w Hajnówce,
- Domem Pomocy Społecznej w Białowieży,
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespołem Interdyscyplinarnym,
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną,
- parafiami,
- posterunkiem policji w Białowieży,
- Szkołami z terenu gminy,
- przedstawicielami stowarzyszeń ochotniczych straży pożarnych,
- lekarzami rodzinnymi i pielęgniarkami,
- radnymi i sołtysami z terenu gminy
- organizacjami pozarządowymi na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej i odrębnych przepisach.

Mieszkańcy Gminy Białowieża korzystają z pomocy społecznej udzielanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Białowieży głównie z tytułu bezrobocia, ubóstwa oraz niepełnosprawności.

Poniżej zaprezentowano hierarchię problemów i liczbę rodzin objętych pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Białowieży w ostatnich trzech latach.

Tabela 7 Główne powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej przez GOPS w Białowieży

	2020	2021	2022
Niepełnosprawność	23	29	31
Bezrobocie	61	66	54
Ubóstwo	32	56	41
Długotrwała choroba	27	24	22
Ogółem	111	108	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Białowieża na lata 2024-2034”

Bezrobocie

Zjawiskiem pogarszającym sytuację ekonomiczną społeczności Gminy Białowieża jest bezrobocie. Niewątpliwie, zagadnienia bezrobocia i zatrudnienia należą do najważniejszych współczesnych problemów społecznych i ekonomicznych. Związki poziomu bezrobocia i poziomu rozwoju gospodarczego regionu mają charakter sprzężeń zwrotnych. Gospodarka nie generuje wystarczającej liczby miejsc pracy, co zwiększa bezrobocie, a z drugiej strony wysokie bezrobocie ogranicza rozwój gospodarki. Ta współzależność, tworząca swoisty krąg nierówności, przejawia się między innymi w ograniczaniu możliwości organów samorządu terytorialnego do tworzenia warunków rozwoju działalności gospodarczej i do wspierania tej działalności.

Bezrobotny zarejestrowany to osoba, która ukończyła 18 lat i nie osiągnęła wieku emerytalnego, niezatrudniona i niewykonywająca innej pracy zarobkowej, zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy i zarejestrowana we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) powiatowym urzędzie pracy oraz poszukująca zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

W Gminie Białowieża obserwuje się pozytywny trend spadku bezrobocia w ciągu ostatnich trzech lat. W 2020 roku odnotowano 90 bezrobotnych, w tym rozkład płci wynosił 24 kobiety i 66 mężczyzn. Rok 2021 przyniósł lekką poprawę, z liczbą bezrobotnych zmniejszającą się do 81, w tym 20 kobiet i 61 mężczyzn. Kontynuując ten trend, w 2022 roku liczba ta spadła do 72 osób, w tym 23 kobiety i 49 mężczyzn.

Zauważalna jest również problematyka długotrwałego bezrobocia, gdyż większość bezrobotnych to osoby pozostające bez pracy przez długi czas – odpowiednio 59 osób w 2020 i 2022, oraz 62 osoby w 2021. Grupy wiekowe najbardziej dotknięte bezrobociem to osoby poniżej 30 roku życia oraz te po 50 roku życia. Pomoc dla osób bezrobotnych jest dostępna w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Białowieży oraz w Powiatowym Urzędzie Pracy w Hajnówce.

Tabela 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie Białowieża w latach

	2020	2021	2022
Ogółem	90	81	72
Kobiety	24	20	23
Mężczyźni	66	61	49

do 25 roku życia	12	12	7
do 30 roku życia	16	19	14
powyżej 50 roku życia	20	17	19
Długotrwale bezrobotni	59	62	59

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ta stopniowa redukcja bezrobocia wskazuje na wzmacnianie się lokalnego rynku pracy i skuteczność działań wsparcia społecznego i zawodowego w regionie. Niepokojący jest jednak wciąż wysoki wskaźnik bezrobocia. Negatywne ekonomiczne i społeczne skutki bezrobocia to:

- pogorszenie sytuacji materialnej,
- pogorszenie stanu zdrowia,
- pogorszenie relacji między członkami rodziny,
- wzrost zachowań patologicznych.

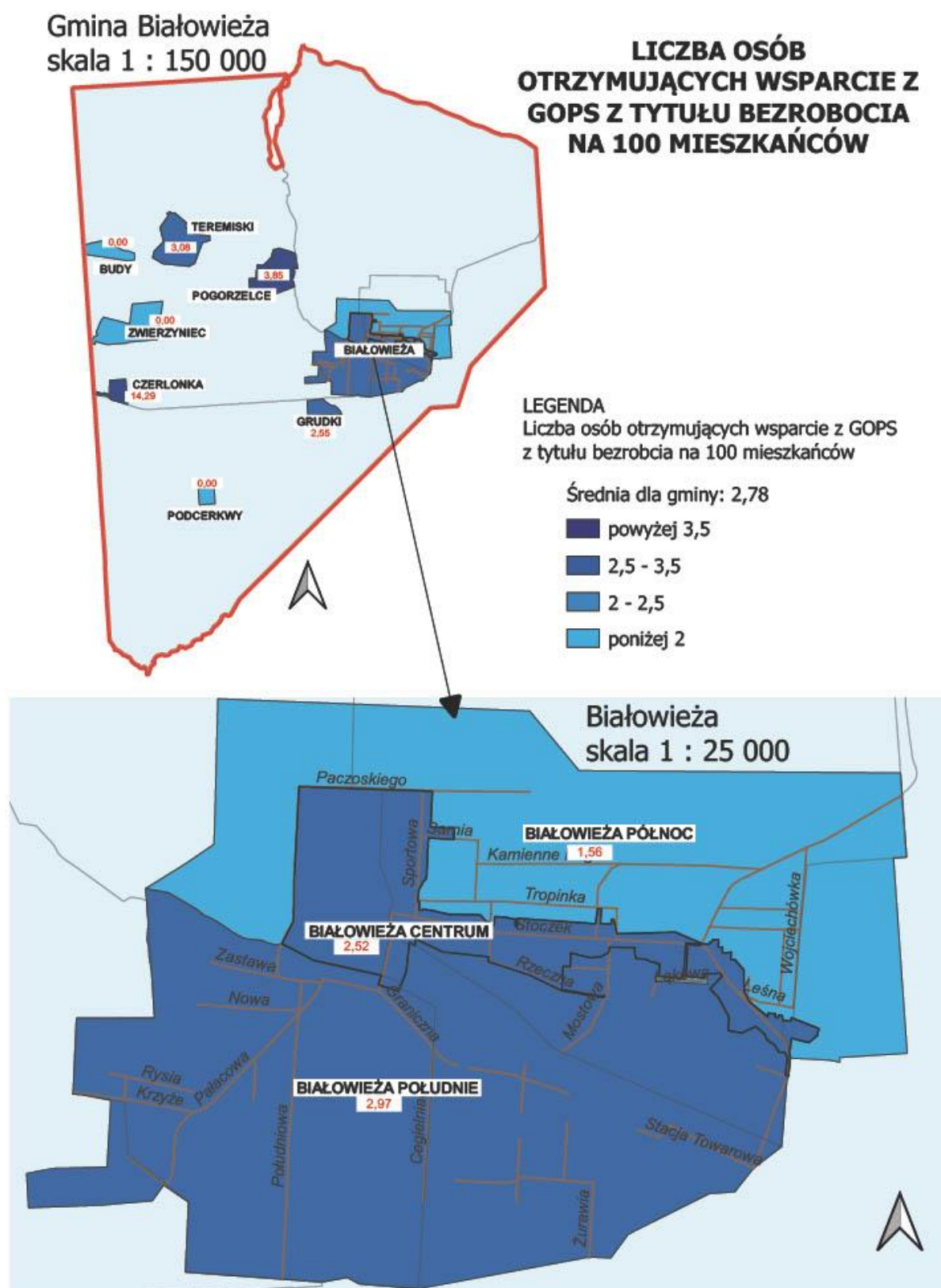
Największa liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia przypadającą na 100 mieszkańców zamieszkuje: miejscowość Czerlonka, Pogorzelce, Teremiski oraz Białowieża Południe. Wartości tego wskaźnika dla ww. obszarów są wyższe niż dla terenu całej Gminy, który wyniósł 2,78. Najmniejsza liczba osób korzystająca ze świadczeń z tego tytułu, zamieszkuje miejscowości Podcerkwy, Budy i Zwierzyniec.

Tabela 9 Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia	Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	476	12,00	2,52
Białowieża Północ	514	8,00	1,56
Białowieża Południe	539	16,00	2,97
Budy	61	0,00	0,00
Czerlonka	70	10,00	14,29
Grudki	157	4,00	2,55
Podcerkwy	3	0,00	0,00
Pogorzelce	52	2,00	3,85
Teremiski	65	2,00	3,08
Zwierzyniec	4	0,00	0,00
Gmina Białowieża	1941	54	2,78

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 5 Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia

Źródło: Opracowanie własne

Ubóstwo

Ubóstwo jest zjawiskiem definiowanym jako stan, w którym warunki życiowe uniemożliwiają zaspokojenie podstawowych potrzeb i funkcji życiowych. Dotyka ono różnorodnych grup społecznych, w tym emerytów, rencistów, rodzin niepełnych i wielodzietnych, osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych, osób o niskim wykształceniu i bezrobotnych, co klasyfikuje się jako ubóstwo niezawinione. Istnieje również ubóstwo zawinione, związane z uzależnieniami, takimi jak alkoholizm, narkomania czy hazard.

Zdefiniowanie ubóstwa i wyodrębnienie jego przyczyn oraz konsekwencji jest zadaniem skomplikowanym, ze względu na jego przyczynowo-skutkowy charakter. Często ubóstwo jest powiązane z wieloma innymi problemami, co sprawia, że trudno jest jednoznacznie określić jego przyczynę. Ponadto, nieefektywne działania państwowe mogą prowadzić do demotywacji do poprawy sytuacji materialnej, czy też sprzyjać bierności i zależności od systemu zasiłków i świadczeń.

W Gminie Białowieża, według danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, w ciągu ostatnich trzech lat zaobserwowano najpierw wzrost, a następnie spadek liczby rodzin korzystających z pomocy socjalnej z powodu ubóstwa. W 2020 roku z takiej pomocy skorzystało 32 rodziny, w 2021 roku liczba ta wzrosła do 56, by w 2022 roku zmniejszyć się do 41 rodzin. To wskazuje na dynamiczne zmiany w zakresie ubóstwa w tej gminie oraz potrzebę ciągłego monitorowania sytuacji i dostosowywania form pomocy.

Na zmniejszenie się liczby rodzin wymagających wsparcia z tytułu ubóstwa wpływ miała m.in. wypłata świadczenia wychowawczego przyznawanego w oparciu o ustawę z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (Program Rodzina 500+). Celem Programu Rodzina 500+ jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Od lipca 2019 r., zmianami wprowadzonymi do wyżej wymienionej ustawy, świadczenie przyznawane jest na każde dziecko w rodzinie do ukończenia 18 roku życia niezależnie od wysokości dochodu w rodzinie. Wypłata przyznanego świadczenia wychowawczego przyczyniła się do poprawy sytuacji ekonomicznej rodzin. Od stycznia 2024 roku, wartość świadczenia wzrosła do 800 zł.

Problem długotrwałej choroby w gminie Białowieża dotyczy osób, które z powodu chronicznego schorzenia wymagają długofalowej opieki medycznej. W takich przypadkach, choć choroba często nie poddaje się pełnemu wyleczeniu, możliwe jest łagodzenie jej objawów. Osobnym wyzwaniem są ciężkie choroby, stanowiące bezpośrednie zagrożenie dla życia pacjenta.

W ramach wsparcia oferowanego przez gminę, liczba rodzin ubiegających się o pomoc z powodu długotrwałych lub ciężkich chorób wykazuje tendencję spadkową. W 2020 roku pomoc taką otrzymało 27 rodzin. W kolejnym roku, 2021, liczba ta obniżyła się do 24 rodzin, a w 2022 roku dalej zmalała, osiągając poziom 22 rodzin. Ten spadek może świadczyć o zmianach w zakresie dostępności i skuteczności opieki zdrowotnej, a także o skuteczności działań prewencyjnych i wsparciu społecznym realizowanym w gminie Białowieża.

Najczęstszym powodem udzielania pomocy społecznej jest ubóstwo. Zgodnie z definicją, ubóstwo jest niekorzystnym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, obejmującym stały brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki. Potrzebami tymi są w szczególności: pożywienie, schronienie, ubranie, transport oraz podstawowe potrzeby społeczno- kulturalne. Skalę ubóstwa na danym obszarze można oszacować na podstawie liczby osób korzystających z pomocy społecznej w tym zakresie.

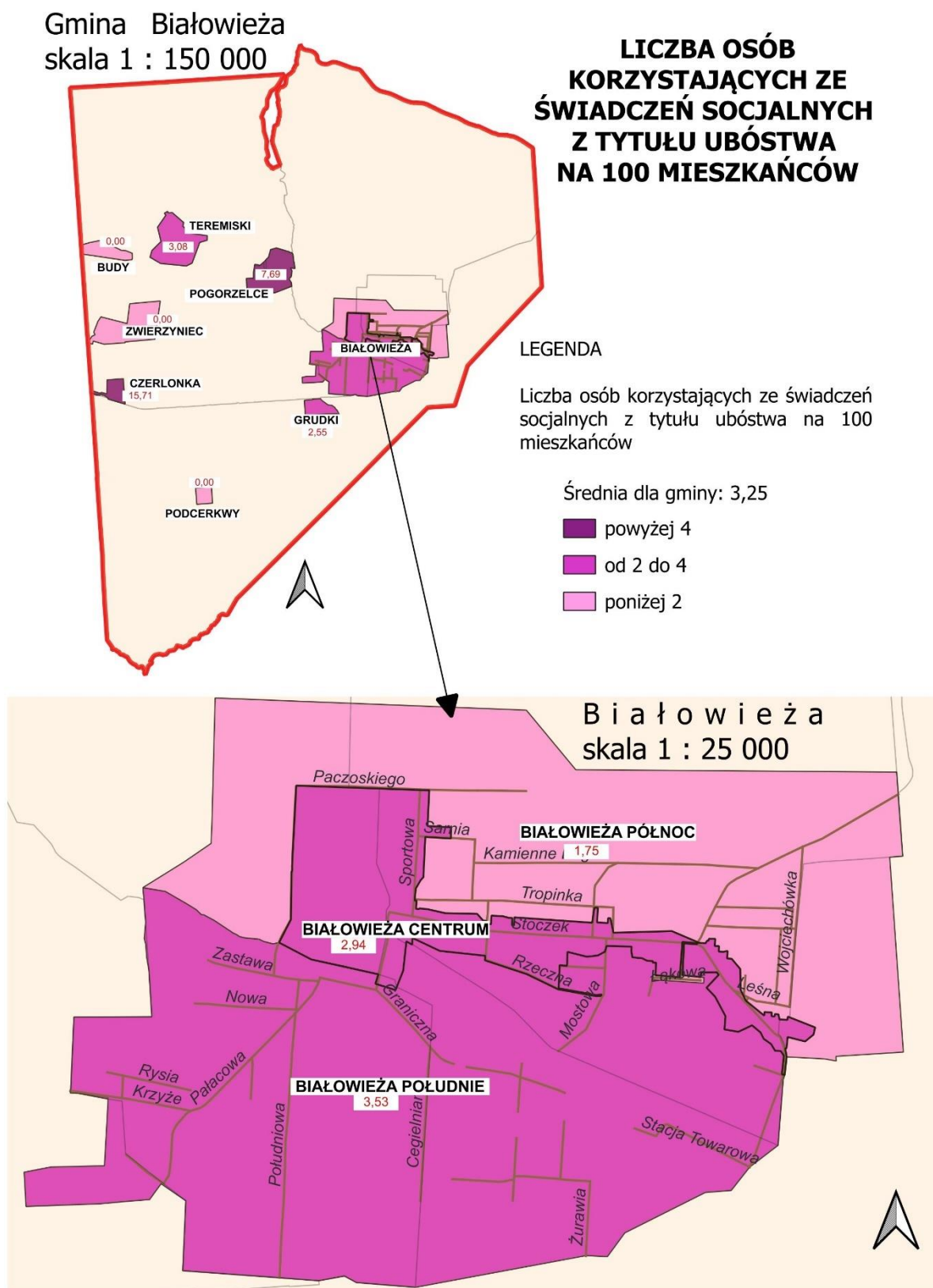
Największa liczba mieszkańców pobierających świadczenia socjalne z powodu ubóstwa przypadającą na 100 mieszkańców zamieszkuje: osiedle Białowieża Południe, miejscowość Czerlonka i Pogorzelce. Wartości tego wskaźnika dla ww. obszarów są wyższe niż dla terenu całej Gminy, który wyniósł 3,25. Najmniejsza liczba osób korzystająca ze świadczeń pomocy społecznej przypadającą na 100 mieszkańców, zamieszkuje miejscowości Budy, Podcerkwy i Zwierzyniec.

Tabela 10 Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	476	14	2,94
Białowieża Północ	514	9	1,75
Białowieża Południe	539	19	3,53
Budy	61	0	0,00
Czerlonka	70	11	15,71
Grudki	157	4	2,55
Podcerkwy	3	0	0,00
Pogorzelce	52	4	7,69
Teremiski	65	2	3,08
Zwierzyniec	4	0	0,00
Gmina Białowieża	1941	63	3,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Rysunek 6 Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa

Źródło: Opracowanie własne

Mieszkańcy będący osobami ze szczególnymi potrzebami, w tym ze względu na niepełnosprawność

Zgodnie z Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, osoby ze szczególnymi potrzebami to takie, które ze względu na swoje cechy albo okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania w celu przezwyciężenia barier uniemożliwiających lub utrudniających im udział w różnych sferach życia na równi z innymi osobami. Są to więc osoby niepełnosprawne, inne osoby niesamodzielne, osoby starsze czy rodzice z dziećmi w wózkach dziecięcych.

Odzwierciedleniem liczby mieszkańców w Gminie Białowieża będących osobami ze szczególnymi potrzebami jest wskaźnik dotyczący liczby osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r., osoby niepełnosprawne są definiowane jako te, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy na stałe lub czasowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia pełnienie ról społecznych, w tym zdolności do pracy zawodowej. Do tej grupy zaliczane są również osoby z orzeczeniem o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy oraz dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności przed 16. rokiem życia. Osoby niepełnosprawne są grupą społecznie narażoną na wykluczenie.

W gminie Białowieża, dane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazują na wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2020-2022. W 2020 roku pomoc otrzymało 23 rodziny, w 2021 – 29 rodzin, a w 2022 – 31 rodzin.

Dla pełnoletnich osób niepełnosprawnych, niezdolnych do pracy z powodu wieku lub z orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy, przysługuje zasiłek stały. Wysokość tego zasiłku zależy od dochodów rodziny lub osoby samotnie gospodarującej i jest przyznawana w wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem.

W latach 2020-2022 liczba osób otrzymujących zasiłki była stabilna. W 2020 roku zasiłek otrzymało 31 osób, w 2021 – 29 osób i tyle samo w 2022. Każdego roku wypłacono ponad 300 świadczeń. To pokazuje, jak ważne jest zapewnienie wsparcia finansowego osobom niepełnosprawnym w celu ich integracji społecznej i poprawy jakości życia.

Analizując problem wykluczenia społecznego w Gminie Białowieża poniżej przedstawiono liczbę osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności w poszczególnych jednostkach analitycznych. Z przedstawionej tabeli wynika, iż miejscowości Budy, Czerlonka oraz osiedle Białowieża Północ w 2022 roku były objęte największym wsparciem ze względu na problemy niepełnosprawności. Liczba osób z niepełnosprawnością korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Białowieża wyniosła średni 1,60.

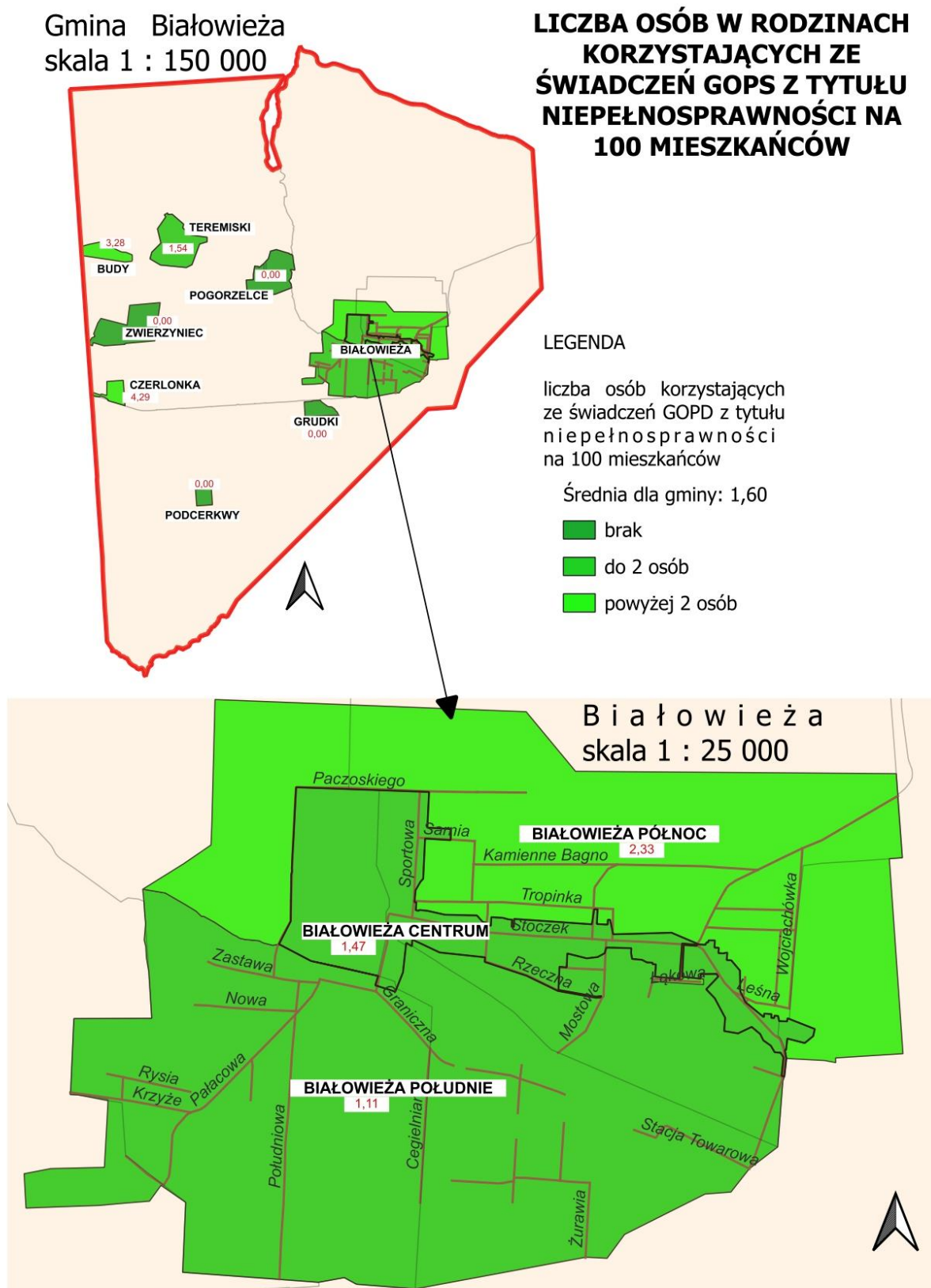
Tabela 11 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności w 2022 roku	Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	476	7	1,47

Białowieża Północ	514	12	2,33
Białowieża Południe	539	6	1,11
Budy	61	2	3,28
Czerłonka	70	3	4,29
Grudki	157	0	0,00
Podcerkwy	3	0	0,00
Pogorzelce	52	0	0,00
Teremiski	65	1	1,54
Zwierzyniec	4	0	0,00
Gmina Białowieża	1941	31	1,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Rysunek 7 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności

Źródło: Opracowanie własne

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo publiczne w gminie Białowieża jest zapewniane przez funkcjonariuszy Posterunku Policji w Białowieży, którzy chronią mieszkańców przed incydentami naruszającymi funkcjonowanie społeczności zgodnie z normami prawnymi i obyczajowymi. W latach 2020-2022 najczęściej rejestrowanymi przestępstwami były kradzieże, a także odnotowano przypadki przemocy domowej.

W tym okresie, funkcjonariusze policji aktywnie interweniowali w sytuacjach związanych z nadużywaniem alkoholu, w tym prowadzeniem pojazdów pod jego wpływem oraz zakłócaniem porządku publicznego. Policjanci stosowali środki prewencyjne, takie jak pouczenia oraz nakładanie mandatów, szczególnie w kontekście wykroczeń związanych z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Warto podkreślić, że na terenie gminy w ostatnich trzech latach nie zanotowano przypadków prowadzenia działań zawodowych przez funkcjonariuszy pod wpływem alkoholu, ani przestępstw popełnionych przez nieletnich pod wpływem środków odurzających. To świadczy o skuteczności działań prewencyjnych i kontroli w ramach lokalnej społeczności.

Tabela 12 Przestępstwa na terenie gminy

	2020	2021	2022
Kradzież z włamaniem	1	1	1
Znęcanie się nad rodziną	3	2	2
Pobicie	1	1	0
Uszkodzenie mienia	1	1	1
Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami	1	1	0
Kradzież mienia	5	2	6
Inne	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie dokumentu „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Białowieża na lata 2024-2034”

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Białowieża wynosi 86,90% i jest większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa podlaskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski.

Poczucie bezpieczeństwa to jedno z podstawowych kryteriów oceny obszaru, w którym żyjemy, pracujemy i spędzamy czas. Zagadnienia związane z niskim poziomem bezpieczeństwa są jednymi z najważniejszych z punktu widzenia procesów wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

Diagnozę problemów społecznych należy przeprowadzić również w oparciu o poziom bezpieczeństwa publicznego. Poziom ten można zaś zmierzyć na podstawie wskaźnika przestępczości, który charakteryzuje poszczególne podobszary. Przestępczość stanowi jeden z ważniejszych czynników wpływających na jakość życia mieszkańców. Zjawisko przestępczości na terenie Gminy Białowieża ma charakter incydentalny.

W 2022 roku na terenie Gminy Białowieża odnotowano łącznie 22 przestępstwa. Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców dla Gminy Białowieża wyniosła 1,13. Wskaźnik powyżej tej średniej odnotowano w Białowieży na osiedlu Białowieża Południe oraz w miejscowościach Budy, Czerlonka i Zwierzyniec.

Sytuacja ta wskazuje jednoznacznie, iż na wymienionych obszarach istnieje wyraźny symptom kryzysu w obszarze braku zapewnienia bezpieczeństwa dla mieszkańców i konieczne są działania zaradcze, które w tym kontekście umożliwią rozwiązanie istniejących problemów.

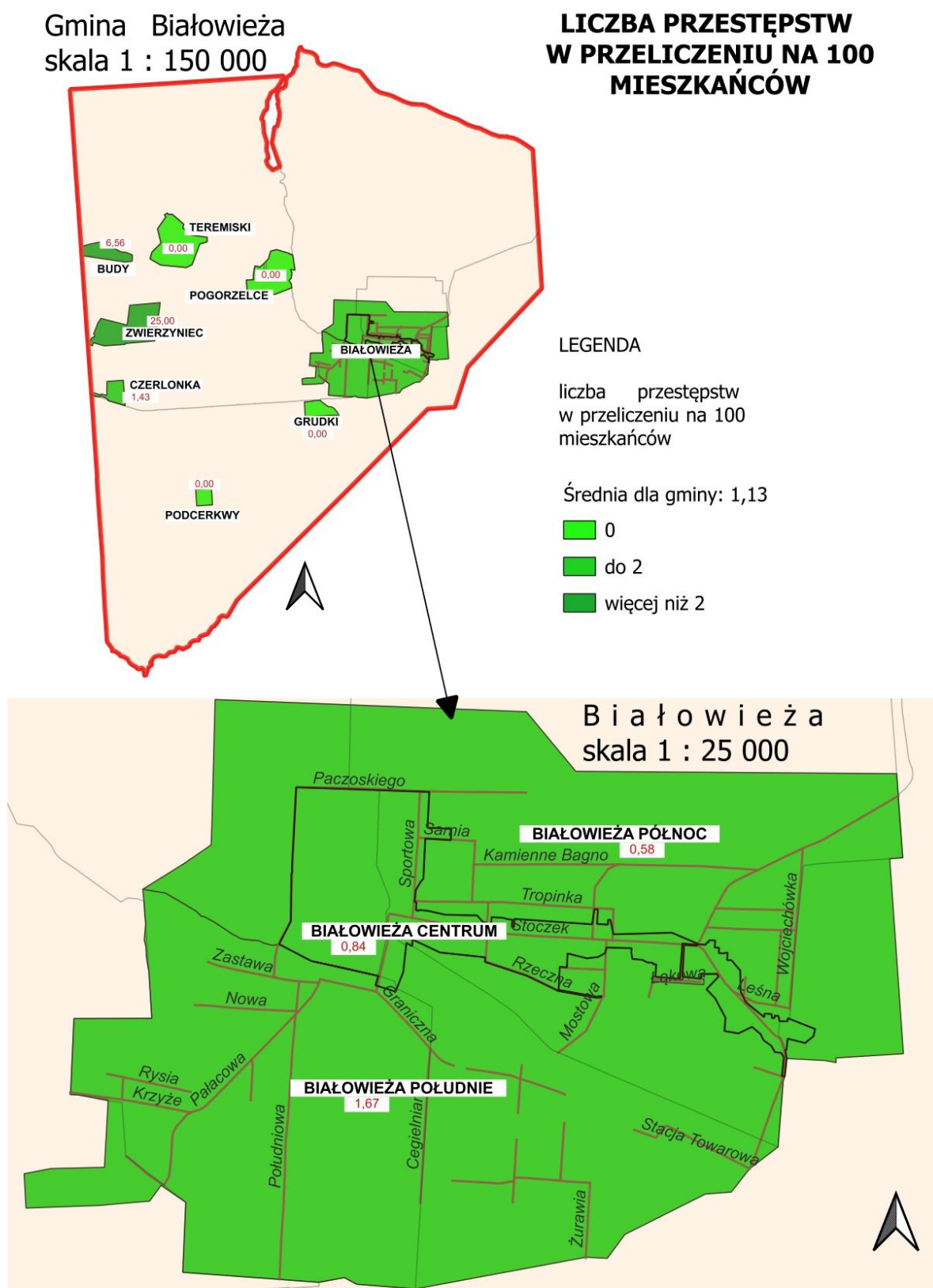
W czterech badanych obszarach Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce nie odnotowała przestępstw.

Tabela 13 Liczba przestępstw w podziale na jednostki analityczne

	Liczba mieszkańców w 2022 roku	Liczba przestępstw W 2022	Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2022
Białowieża Centrum	476	4	0,84
Białowieża Północ	514	3	0,58
Białowieża Południe	539	9	1,67
Budy	61	4	6,56
Czerlonka	70	1	1,43
Grudki	157	0	0,00
Podcerkwy	3	0	0,00
Pogorzelce	52	0	0,00
Teremiski	65	0	0,00
Zwierzyniec	4	1	25,00
Gmina Białowieża	1941	22	1,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce

Rysunek 8 Liczba przestępstw w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

Aktywność społeczna

W Gminie Białowieża odbywają się liczne wydarzenia kulturalne, wykłady, warsztaty, otwarte spotkania oraz akcje edukacyjne.

W Gminie Białowieża sercem życia kulturalnego jest Białowieski Ośrodek Kultury, który odgrywa kluczową rolę w organizacji różnorodnych wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych i sportowych. Ośrodek ten, korzystając z rozwiniętej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej miejscowości oraz terenów wiejskich, staje się miejscem, gdzie mieszkańcy gminy mogą aktywnie uczestniczyć w kulturze i wypoczynku. Ośrodek Kultury prowadzi szereg zajęć skierowanych do różnych grup wiekowych, w tym zespół folklorystyczny "Ruczajok", zespół dziecięco-młodzieżowy "Suniczki", zajęcia ZUMBA, naukę gry na instrumentach, warsztaty muzyczne "Pracownia rytmu", lekcje rysunku oraz Koło Seniora i Centrum Aktywności Lokalnej. Wydawana przez Ośrodek lokalna gazeta "Głos Białowieży" stanowi istotne medium informacyjne.

Białowieski Ośrodek Kultury jest również organizatorem cyklicznych wydarzeń, które wzbogacają kalendarz kulturalny gminy. Do tych wydarzeń należą m.in. Dzień Kobiet, Gminne obchody 3 maja, Koncerty z cyklu RÓŻNOGŁOSIE, Dzień Dziecka, Białowieski Open Jam Session, Międzynarodowy Festiwal Teatralny WERTEP, Piknik Patriotyczny, Białowieskie Arie, Wieczorki białoruskie oraz Gminne spotkania wigilijne. Te wydarzenia nie tylko łączą społeczność, ale również promują regionalną kulturę i tradycję.

Tabela 14 Imprezy organizowane w Gminie Białowieża w 2022 roku oraz liczba uczestników

	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
Seanse filmowe	22	966
Wystawy	7	100
Koncerty	11	1950
Pokazy teatralne	4	860
Inne	63	2125
Imprezy ogółem	107	6001

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gminna Biblioteka Publiczna im. Igora Newerlego w Białowieży jest kolejnym ważnym punktem na mapie kultury gminy. Biblioteka, zlokalizowana na dwóch poziomach, oferuje wypożyczalnię dla dzieci i młodzieży na parterze oraz dla dorosłych na piętrze. Posiada bogaty zbiór literatury popularnonaukowej i pięknej, a także zapewnia dostęp do Internetu. Biblioteka współpracuje z placówkami edukacyjnymi i organizuje wiele wydarzeń kulturalnych, w tym inscenizacje teatralne, konkursy i wycieczki do biblioteki, jak również angażuje się w organizację wydarzeń promujących czytelnictwo.

Dzięki tak szerokiemu wachlarzowi działań, Białowieża staje się wzorem aktywności kulturalnej, gdzie tradycja harmonijnie współgra z nowoczesnością, a mieszkańcy w każdym wieku mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań i pasji.

Rozwój społeczny Gminy Białowieża uzależniony jest od aktywności społeczeństwa. Poprzez aktywność społeczeństwa, podczas wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz określenia wskaźników, rozumie się także liczbę wydarzeń kulturalnych odbywających się w regionie. Zbudowanie więzi mieszkańców z Gminą jest bardzo istotnym aspektem wpływającym na rozwój społeczny. Podczas udziału w wydarzeniach lokalnych podnosi się poziom integracji z pozostałymi mieszkańcami oraz postawa lokalnego patriotyzmu.

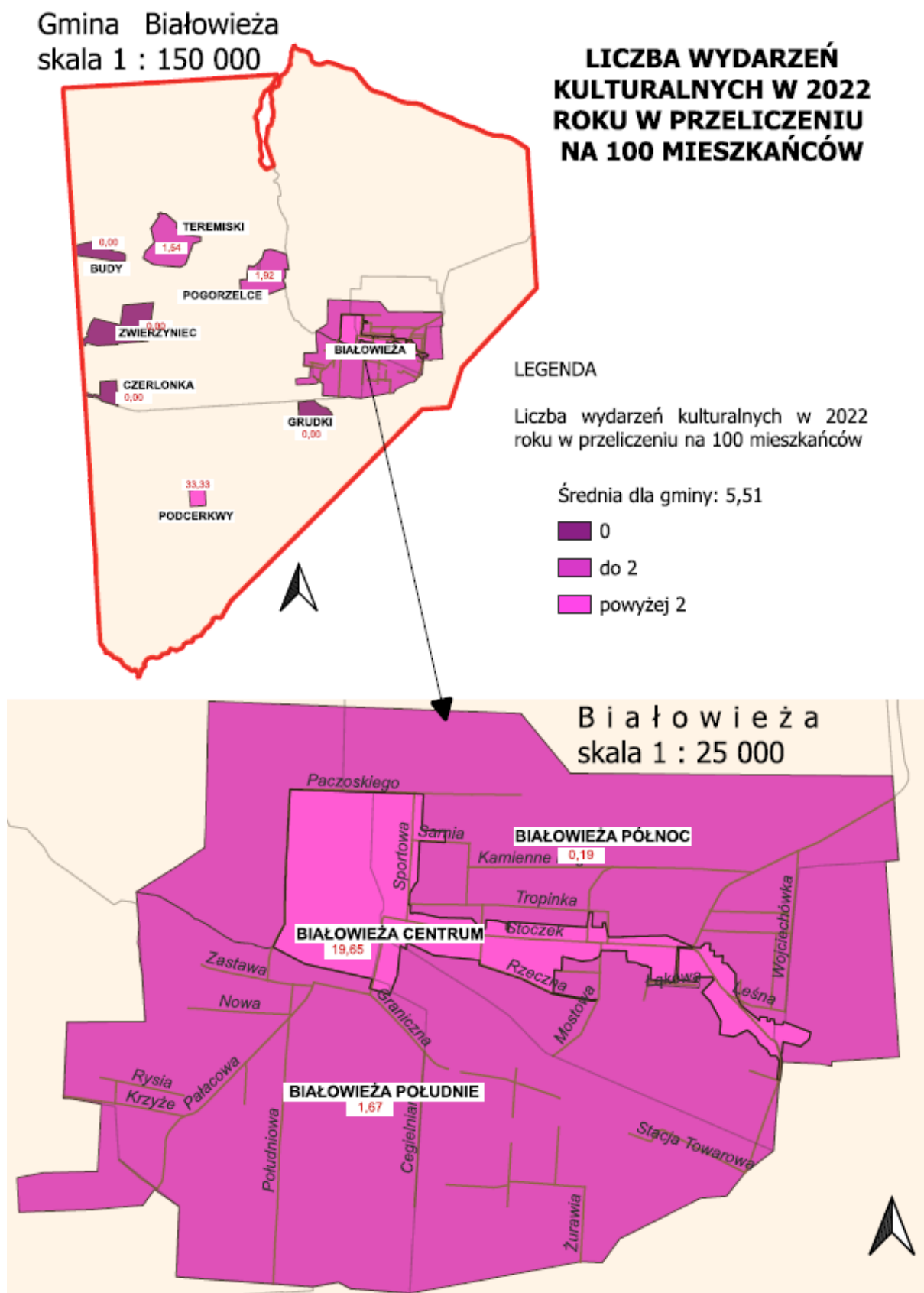
Jednym ze wskaźników aktywności społecznej mieszkańców jest liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych. W 2022 roku na terenie Gminy Białowieża odbyło się łącznie 107 wydarzeń kulturalnych organizowanych przez Gminę i jednostki jej podległe, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców daje wartość wskaźnika równą 5,51. Tylko w Białowieży na Osiedlu Centrum oraz w miejscowości Podcerkwy wartości wskaźnika były wyższe od średniej dla Gminy Białowieża. We wszystkich pozostałych 10 badanych podobszarach wartości wskaźnika były niższe od średniej Gminy Białowieża.

Tabela 15 Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w podziale na jednostki analityczne

	Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 r.	Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	94	19,75
Białowieża Północ	1	0,19
Białowieża Południe	9	1,67
Budy	0	0,00
Czerlonka	0	0,00
Grudki	0	0,00
Podcerkwy	1	33,33
Pogorzelce	1	1,92
Teremiski	1	1,54
Zwierzyniec	0	0,00
Białowieża	107	5,51

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 9 Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

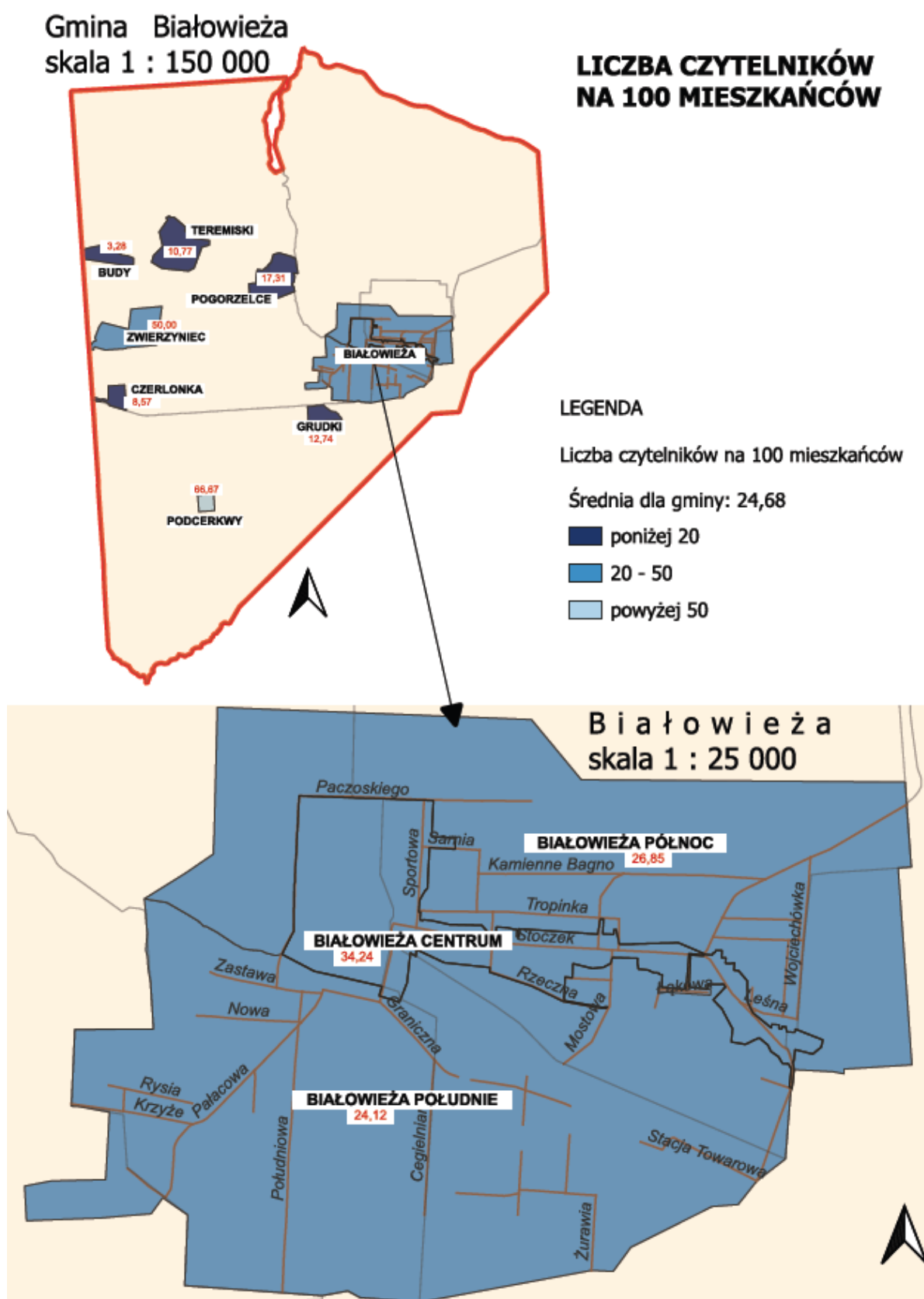
Kolejnym wskaźnikiem wpływającym na aktywność społeczeństwa jest liczba czytelników korzystających z księgozbiorów Biblioteki w Białowieży. W 2022 roku na terenie Gminy Białowieża liczba czytelników wyniosła 479, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców daje wartość wskaźnika równą 24,68. Największa liczba czytelników zamieszkuje miejscowość Podcerkwy i Zwierzyniec. Natomiast najmniej aktywni są mieszkańcy miejscowości Budy i Czerlonka.

Tabela 16 Liczba czytelników w podziale na jednostki analityczne

	Ilość czytelników	Liczba czytelników na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	163	34,24
Białowieża Północ	138	26,85
Białowieża Południe	130	24,12
Budy	2	3,28
Czerlonka	6	8,57
Grudki	20	12,74
Podcerkwy	2	66,67
Pogorzelce	9	17,31
Teremiski	7	10,77
Zwierzyniec	2	50,00
Białowieża	479	24,68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 10 Liczba czytelników w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

Edukacja

W gminie Białowieża funkcjonuje Zespół Szkolno-Przedszkolny, który zapewnia edukację na różnych poziomach – od przedszkola po szkołę podstawową. W roku szkolnym 2021/2022, liczba uczniów w oddziałach szkoły podstawowej wynosiła 91. Po ukończeniu szkoły podstawowej, uczniowie mają możliwość kontynuowania nauki w Technikum Leśnym w Białowieży, które znajduje się pod nadzorem Ministerstwa Klimatu i Środowiska. To technikum oferuje również zakwaterowanie w internacie dla swoich uczniów.

W ramach programu edukacyjnego, szkoła w Białowieży zapewnia bogaty wybór zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań. Obejmują one m.in. zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, kursy języków obcych, a także koła sportowe, muzyczne, plastyczne i teatralne. Dopełnieniem oferty edukacyjnej są inspirujące spotkania z ciekawymi ludźmi, konkursy i wystawy, które rozwijają pasje i zainteresowania uczniów.

Tabela 17 Liczba uczniów w przedszkolu i szkole podstawowej w gminie Białowieża

	2020	2021
Przedszkole	40	41
Szkoła podstawowa	91	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponadto, Gmina Białowieża aktywnie realizuje programy profilaktyczne, skierowane do dzieci, młodzieży oraz całej społeczności lokalnej. W latach 2020-2022 przeprowadzono szereg działań w ramach profilaktyki uniwersalnej, w które zaangażowani byli zarówno uczniowie, jak i nauczyciele. Te działania profilaktyczne mają na celu wspieranie zdrowego stylu życia, bezpieczeństwa oraz ogólnego dobrostanu młodych mieszkańców gminy. Ponadto realizowano pozalekcyjne zajęcia sportowe w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, w których w 2021 i w 2022 roku brało udział ok. 150 uczniów, a także inne działania profilaktyczne (łącznie coroczna liczba uczestników: 350 osób).

Obszar edukacji, z uwagi na swój niezmiennie istotny charakter związany z poziomem kapitału ludzkiego, który w swej istocie wpływa w konsekwencji na rozwój społeczno-gospodarczy regionu, również wymaga działań rewitalizacyjnych. Bardzo istotne jest doposażanie placówek szkolnych oraz nawiązywanie współpracy z przedsiębiorstwami, dzięki czemu uczniowie poza zdobywaniem wiedzy ogólnej, powinni mieć możliwość rozwoju umiejętności praktycznych w okolicznych firmach. Szkoła powinna być nastawiona na nowoczesność i rozwój kształcenia dostosowanego do rynku pracy i aktualnych potrzeb przedsiębiorstw działających w regionie.

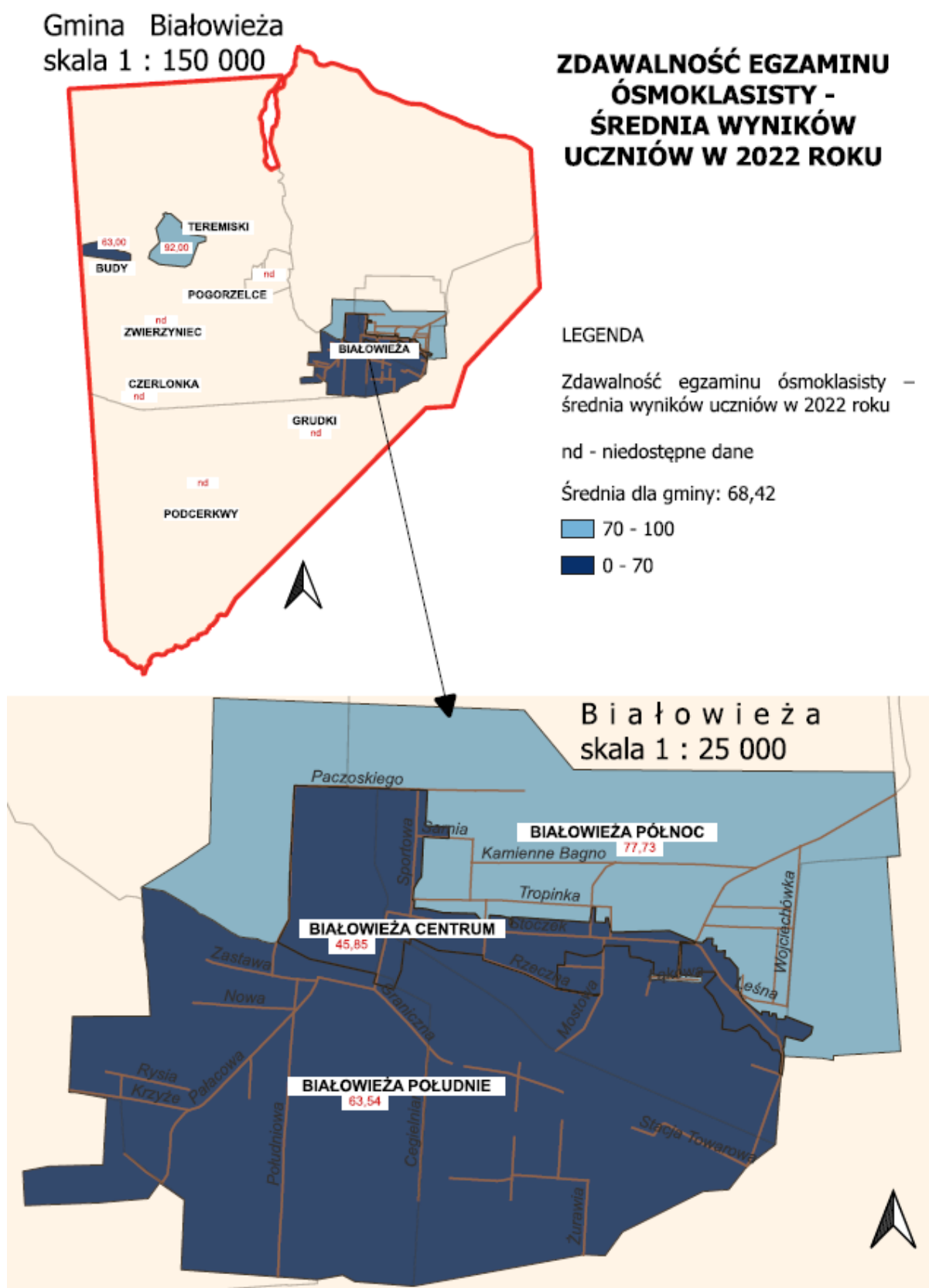
O rozwoju regionu z punktu widzenia edukacji może świadczyć wskaźnik dotyczący zdawalności egzaminów. Średnia wyników z egzaminu ósmoklasisty uczniów szkoły podstawowej w 2022 r. w Gminie Białowieża wyniosła 68,42%. W pięciu badanych podobszarach w 2022 roku nie było uczniów zdających egzamin ósmoklasisty. W Białowieży na osiedlach Centrum i Południe oraz w miejscowości Budy, zdawalność egzaminu ósmoklasisty była na niższym poziomie niż średnia dla gminy.

Tabela 18 Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku

	Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku
Białowieża Centrum	45,85
Białowieża Północ	77,73
Białowieża Południe	63,54
Budy	63,00
Czerlonka	0,00
Grudki	0,00
Podcerkwy	0,00
Pogorzelce	0,00
Teremiski	92,00
Zwierzyniec	0,00
Białowieża	68,424

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 11 Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie sfery społecznej

Do analizy sfery społecznej wykorzystano 9 wskaźników. Wartości poszczególnych analizowanych wskaźników z podziałem na jednostki analityczne Gminy Białowieża przedstawiono w poniższej tabeli. Kolorem czerwonym zaznaczono obszary, w których zaobserwowano występowanie danego problemu, tzn. wartość wskaźnika była niekorzystna w stosunku do ogólnej wartości dla gminy.

Tabela 19 Podsumowanie sfery społecznej

		Białowieża wieś:			Pozostałe wsie:						
		Centrum	Północ	Południe	Budy	Czerlonka	Grudki	Podcerkwy	Pogorzelce	Teremiski	Zwierzyniec
SFERA SPOŁECZNA	G	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców	62,34	63,24	59,14	64,56	50,82	62,86	60,51	100,00	67,31	70,77	75,00
% spadek/wzrost liczby mieszkańców	-7,70	-11,03	-7,05	-6,75	-7,58	-14,63	-8,19	0,00	-1,89	12,07	0,00
Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia na 100 mieszkańców	2,78	2,52	1,56	2,97	0,00	14,29	2,55	0,00	3,85	3,08	0,00
Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa na 100 mieszkańców	3,25	2,94	1,75	3,53	0,00	15,71	2,55	0,00	7,69	3,08	0,00
Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców	1,60	1,47	2,33	1,11	3,28	4,29	0,00	0,00	0,00	1,54	0,00
Liczba czytelników na 100 mieszkańców	24,68	34,24	26,85	24,12	3,28	8,57	12,74	66,67	17,31	10,77	50,00
Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w przeliczeniu na 100 mieszkańców	5,51	19,75	0,19	1,67	0,00	0,00	0,00	33,33	1,92	1,54	0,00
Liczba przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców	1,13	0,84	0,58	1,67	6,56	1,43	0,00	0,00	0,00	0,00	25,00
Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku	68,42	45,85	77,73	63,54	63,00	nd	nd	nd	nd	92,00	nd
SUMA		2	3	6	6	7	4	0	4	3	2

Źródło: Opracowanie własne

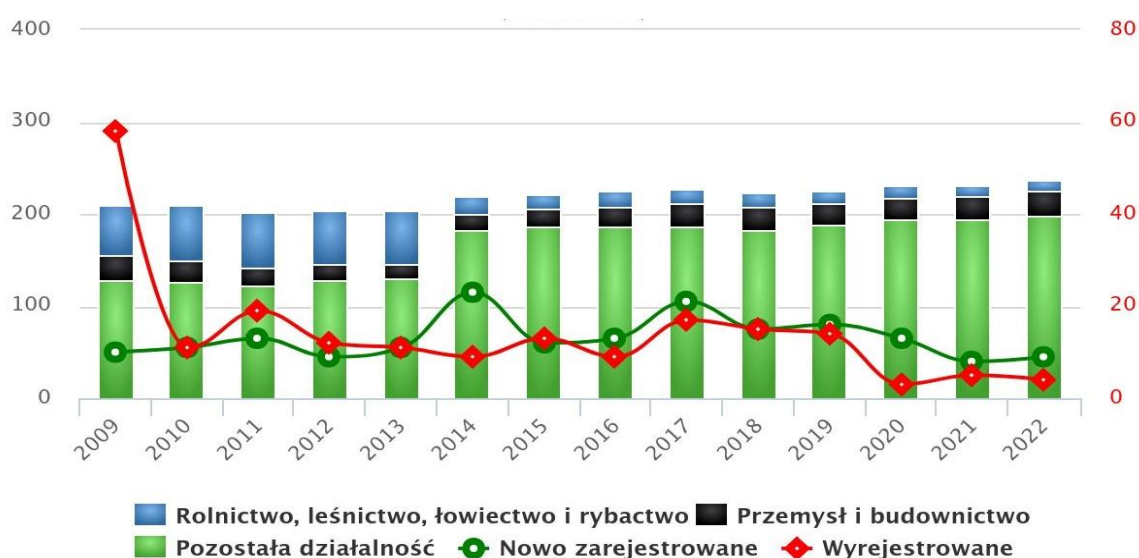
3.2 Sfera gospodarcza

Analiza sfery gospodarczej na terenie Gminy Białowieża jest ważna w kontekście planowanych działań w ramach procesu rewitalizacji. Przeanalizowano obszar przedsiębiorczości w Gminie.

Według Banku Danych Lokalnych na koniec 2022 roku na terenie Gminy Białowieża funkcjonowało 236 podmiotów gospodarczych, z czego 163 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Na przestrzeni lat 2009-2022 najwięcej, bo aż 23 podmioty, zarejestrowano w roku 2014, a najmniej 8 w roku 2021. W tym samym okresie najwięcej 58 podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2009 roku, a najmniej 3 podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku.

Rysunek 12 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2009-2022

Źródło: www.polskawliczbach.pl

W 2022 roku 4,7% podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Natomiast jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 11% podmiotów, a 84,3% podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Tabela 20 Podmioty gospodarcze posiadające siedzibę na terenie Gminy Białowieża

Nazwa wskaźnika	2019	2020	2021	2022
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON [szt.]	225	231	232	236
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze rolniczym [szt.]	13	13	12	11
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze przemysłowym i budowlanym [szt.]	23	24	25	26

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze budowlanym [szt.]	12	13	14	15
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności [szt.]	1027	1118	1112	1136
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności [osoba]	726	784	777	785

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Białowieża najwięcej, bo 8 to spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej 220 jest mikroprzedsiębiorstw.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Białowieża najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (32.5%) oraz Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (14.7%).

Według danych Urzędu Gminy Białowieża w 2022 roku wprowadzono do systemu Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej 28 wniosków, w tym:

- wniosek o wpis do CEIDG - 0 wniosków
- wniosek o zmianę wpisu w CEIDG oraz innych danych – 9 wniosków
- wniosek o zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej – 11 wniosków
- wniosek o wznowienie wykonywania działalności gospodarczej – 9 wniosków
- wniosek o wykreślenie przedsiębiorcy z CEIDG – 0 wniosków

Diagnoza zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej

Analiza sfery gospodarczej na Gminy Białowieża jest ważna w kontekście planowanych działań w ramach procesu rewitalizacji. Przeanalizowano obszar przedsiębiorczości w całej Gminie.

Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie prowadzenia działalności indywidualnej, ale także jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz gminy w sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Poniżej dokonano analizy rozkładu przestrzennego poziomu przedsiębiorczości, rozumianego jako wskaźnik liczby przedsiębiorstw na 100 mieszkańców.

Tabela 21 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w podziale na jednostki analityczne

	Liczba mieszkańców obszaru	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	479	15	3,13
Białowieża Północ	514	25	4,86
Białowieża Południe	536	25	4,66
Budy	61	1	1,64
Czerlonka	70	2	2,86
Grudki	157	2	1,27
Podcerkwy	3	0	0,00
Pogorzelce	52	1	1,92
Teremiski	65	6	9,23
Zwierzyniec	4	0	0,00
Gmina Białowieża	1941	77,00	3,97

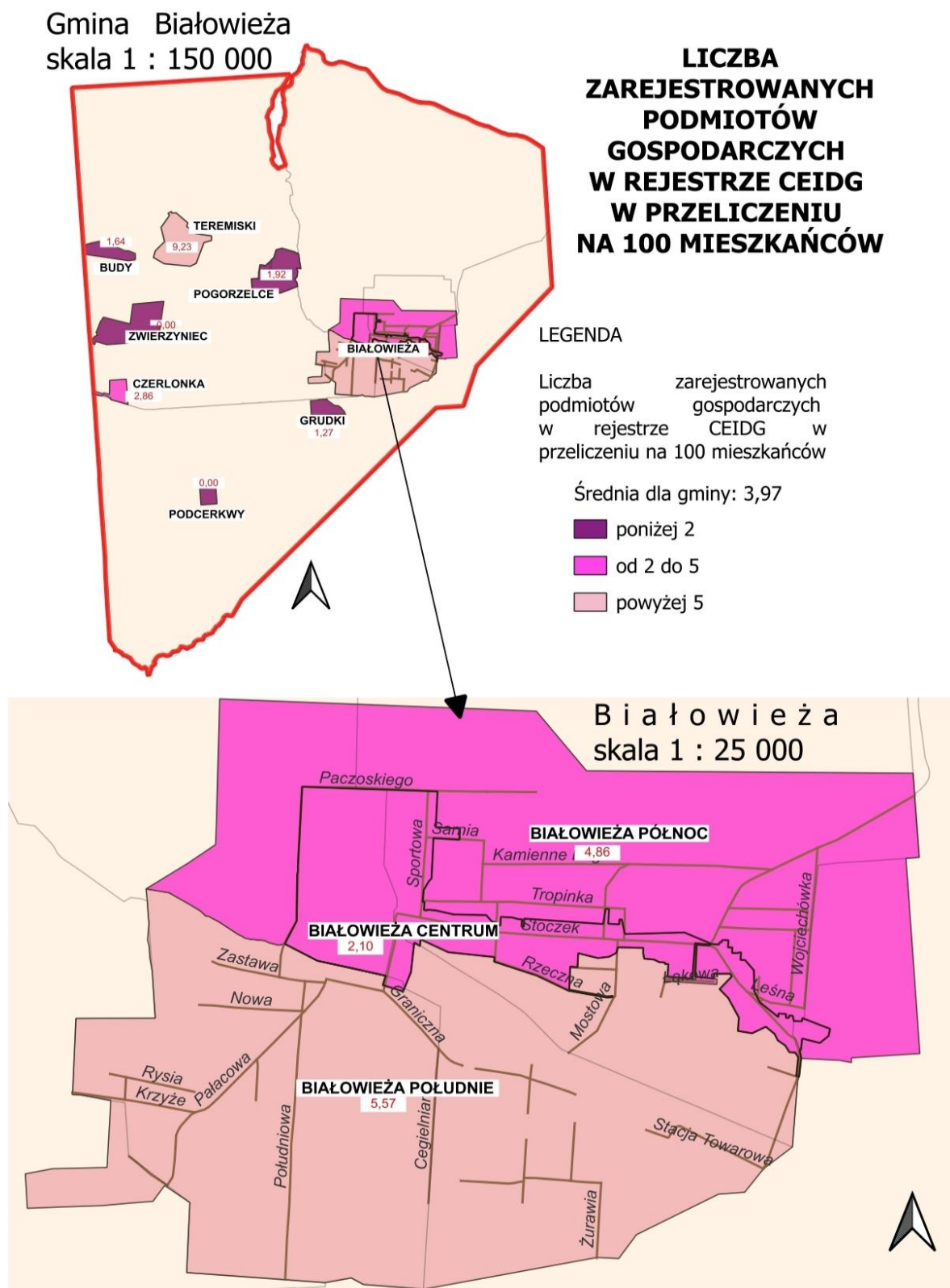
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Wartość wskaźnika dla gminy wynosi 3,97. Natężenie sytuacji kryzysowej występuje w jednostkach charakteryzujących się poziomem wskaźnika poniżej wartości 3,97 co ma miejsce w przypadku osiedla Białowieża Centrum, miejscowości Budy, Czerlonka, Grudki, Podcerkwy, Pogorzelce i Zwierzyniec.

Gospodarka Gminy Białowieża bazuje na małych przedsiębiorstwach, lokalnych podmiotach gospodarczych, jednak ich rodzaj i liczba jest niewystarczająca, dlatego dla wielu mieszkańców miejscem pracy są zakłady i firmy usytuowane w Hajnówce oraz w innych pobliskich większych miejscowościach i dużych miastach takich jak Białystok.

Stan kryzysowy danej jednostki może wynikać również z niskiego poziomu przedsiębiorczości. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie prowadzenia działalności indywidualnej, ale także jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz samorządowych w sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Rysunek 13 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

3.3 Sfera środowiskowa

W obrębie Gminy Białowieża znajdują się obszary, które wymagają zdecydowanej interwencji w zakresie ochrony środowiska. Należą do nich: wymiana tradycyjnych źródeł ciepła na instalacje odnawialnych źródeł ciepła, a także zmniejszenie występowania materiałów zawierających azbest. Celem nadrzędnym prowadzenia tych procesów powinna być minimalizacja potencjalnego, negatywnego oddziaływania na środowisko.

W Gminie Białowieża przeprowadzono diagnozę zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej, skupiając się na analizie istniejących zasobów mieszkaniowych pod kątem stosowanego systemu grzewczego i jego wpływu na środowisko. W trakcie diagnozy zwrócono uwagę na to, że znaczna liczba budynków w gminie korzysta z tradycyjnych pieców na paliwo stałe. Spalanie niskoenergetycznego węgla oraz drewna w tych systemach grzewczych prowadzi do tzw. niskiej emisji, co stanowi wyraźne zagrożenie dla środowiska.

Niska emisja jest jednym z głównych źródeł zanieczyszczenia powietrza w wielu obszarach, szczególnie w mniejszych gminach i miastach, gdzie używane są starsze, mniej efektywne systemy ogrzewania. Spalanie węgla i drewna w nieefektywnych piecach prowadzi do emisji szkodliwych substancji, takich jak pyły zawieszone, dwutlenek siarki, tlenki azotu oraz inne związki, które mogą mieć negatywny wpływ na zdrowie ludzi oraz na środowisko naturalne.

W związku z tym, istotne jest podejmowanie działań na rzecz modernizacji systemów grzewczych, promowania alternatywnych, bardziej ekologicznych źródeł ciepła oraz edukowania mieszkańców na temat wpływu niskiej emisji na jakość powietrza i zdrowie. Działania takie mogą obejmować dotacje na wymianę starych pieców, programy informacyjne i szkoleniowe, a także wdrażanie lokalnych regulacji mających na celu ograniczenie spalania niskoenergetycznego węgla i drewna.

W 2022 roku w Gminie Białowieża zaobserwowano istotne działania w zakresie poprawy jakości powietrza i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, co jest zgodne z celami programu „Czyste Powietrze”. Program ten ma na celu wymianę nieekologicznych źródeł ciepła oraz poprawę efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych, wspierając te działania poprzez dofinansowanie.

W ramach systemu CEEB (Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków) w gminie zarejestrowano 1118 deklaracji dotyczących źródeł ciepła.

Tabela 22 Rodzaje źródeł ciepła w Gminie Białowieża

Rodzaj źródła ciepła	Liczba adresów
Kotły gazowe	95
Kocioł na paliwo stałe z automatycznym podawaniem	111
Kocioł na paliwo stałe z ręcznym podawaniem	320
Kolektory słoneczne	197
Kominek/koza/ ogrzewacz powietrza na paliwo stałe	212
Piece kaflowy na paliwo stałe	457

Trzon kuchenny/piecokuchnia/kuchnia węglowa	404
Miejska sieć ciepłownicza/ ciepło systemowe/lokalna sieć ciepłownicza	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu o Stanie Gminy Białowieża za rok 2022

W kontekście programu „Czyste Powietrze”, mieszkańcy gminy Białowieża wykazali aktywność w ubieganiu się o wsparcie finansowe na wymianę starych systemów grzewczych na bardziej efektywne i ekologiczne rozwiązania. W roku 2022 złożono 61 wniosków o dofinansowanie, z czego 23 projekty zostały zakończone, a kwota wypłaconej dotacji wyniosła 367 334,76 zł.

Te działania pokazują zaangażowanie gminy Białowieża w poprawę jakości środowiska oraz świadomość ekologiczną jej mieszkańców. Realizacja programu „Czyste Powietrze” przyczynia się do redukcji emisji szkodliwych substancji i poprawy stanu powietrza, co jest istotne dla zdrowia mieszkańców oraz ochrony przyrodniczych walorów regionu.

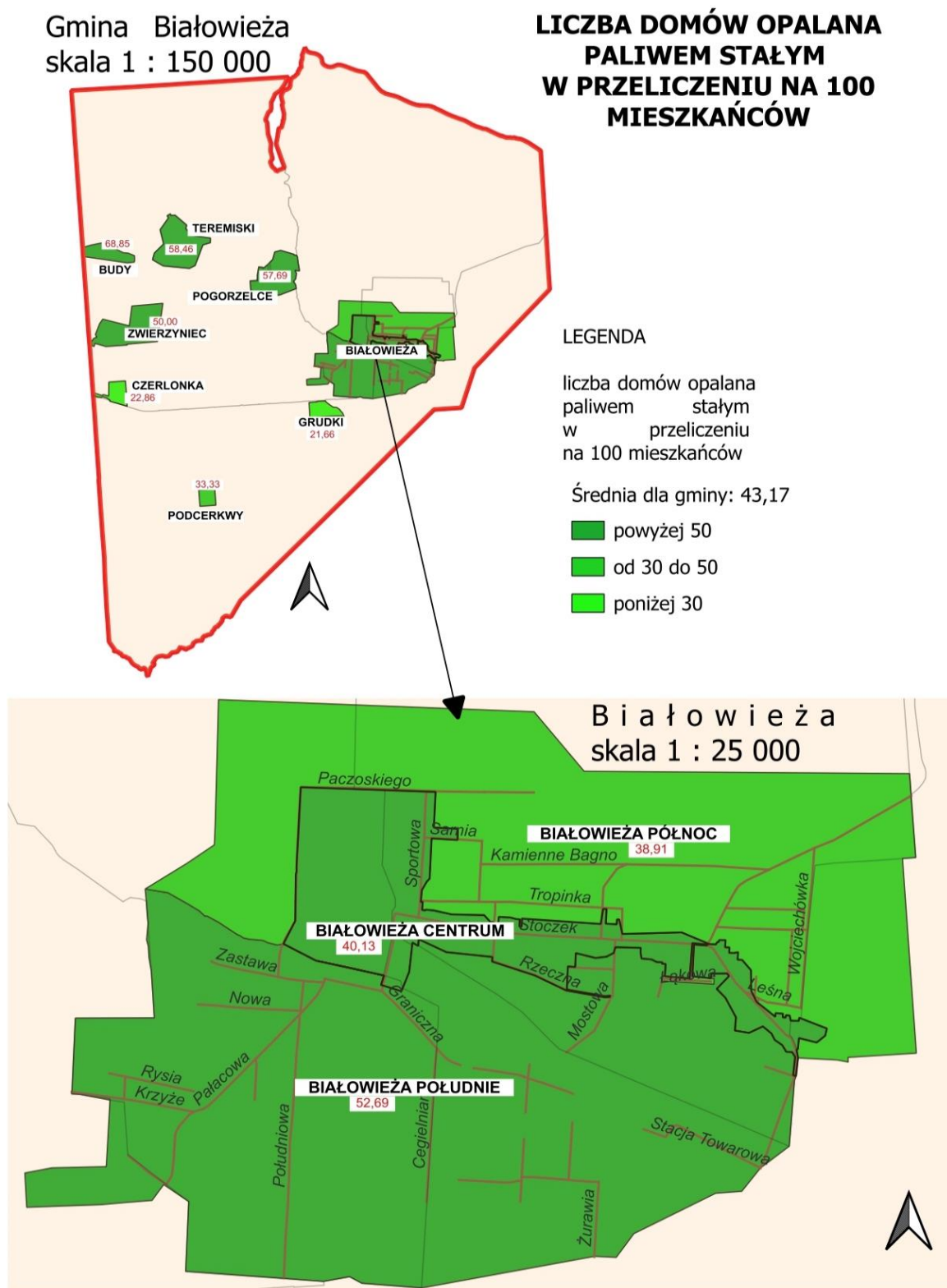
Najbardziej odczuwalnym aspektem oceny jakości środowiska jest jakość powietrza. Duże znaczenie ma tzw. niska emisja, czyli emisja gazów i pyłów emitowanych przez tradycyjne źródła ciepła opalane węglem, gazem, olejem. Najwięcej tradycyjnych źródeł ciepła w przeliczeniu na 100 mieszkańców występuje na terenie osiedla Białowieża Południe oraz w miejscowości Budy, Pogorzelce i Teremiski. Średnia dla całej gminy Wynosi 43,17.

Tabela 23 Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w podziale na jednostki analityczne

	Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym	Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	191	40,13
Białowieża Północ	200	38,91
Białowieża Południe	284	52,69
Budy	42	68,85
Czerlonka	16	22,86
Grudki	34	21,66
Podcerkwy	1	33,33
Pogorzelce	30	57,69
Teremiski	38	58,46
Zwierzyniec	2	50,00
Białowieża	838	43,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 14 Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

Kondycja środowiskowa Gminy Białowieża zależy również od ilości emisji CO₂. Średnia wartość emisji CO₂ w przeliczeniu na 100 mieszkańców w gminie Białowieża wynosi 5,17. Najgorszą sytuację można zaobserwować w Białowieży na osiedlu Południe.

Tabela 24 Emisja CO₂ na jednostkę analityczną

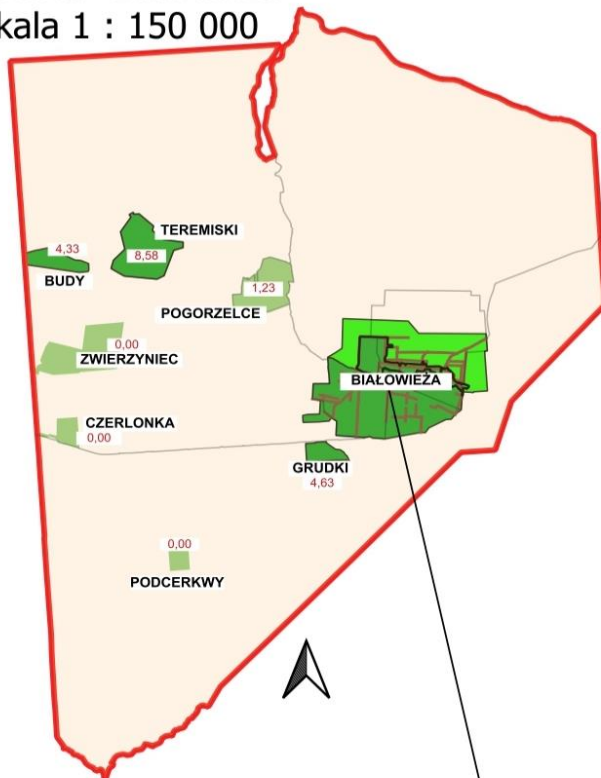
	Emisja CO ₂ na jednostkę analityczną	Emisja CO ₂ na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	23,23	4,88
Białowieża Północ	20,29	3,95
Białowieża Południe	40,68	7,55
Budy	2,70	4,43
Czerlonka	0,00	0,00
Grudki	7,27	4,63
Podcerkwy	0,00	0,00
Pogorzelce	0,64	1,23
Teremiski	5,58	8,58
Zwierzyniec	0,00	0,00
Białowieża	100,39	5,17

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 15 Emisja CO2 na jednostkę analityczną

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

**EMISJA CO2 NA JEDNOSTKĘ
ANALITYCZNĄ W
PRZELICZENIU NA 100
MIESZKAŃCÓW**

LEGENDA

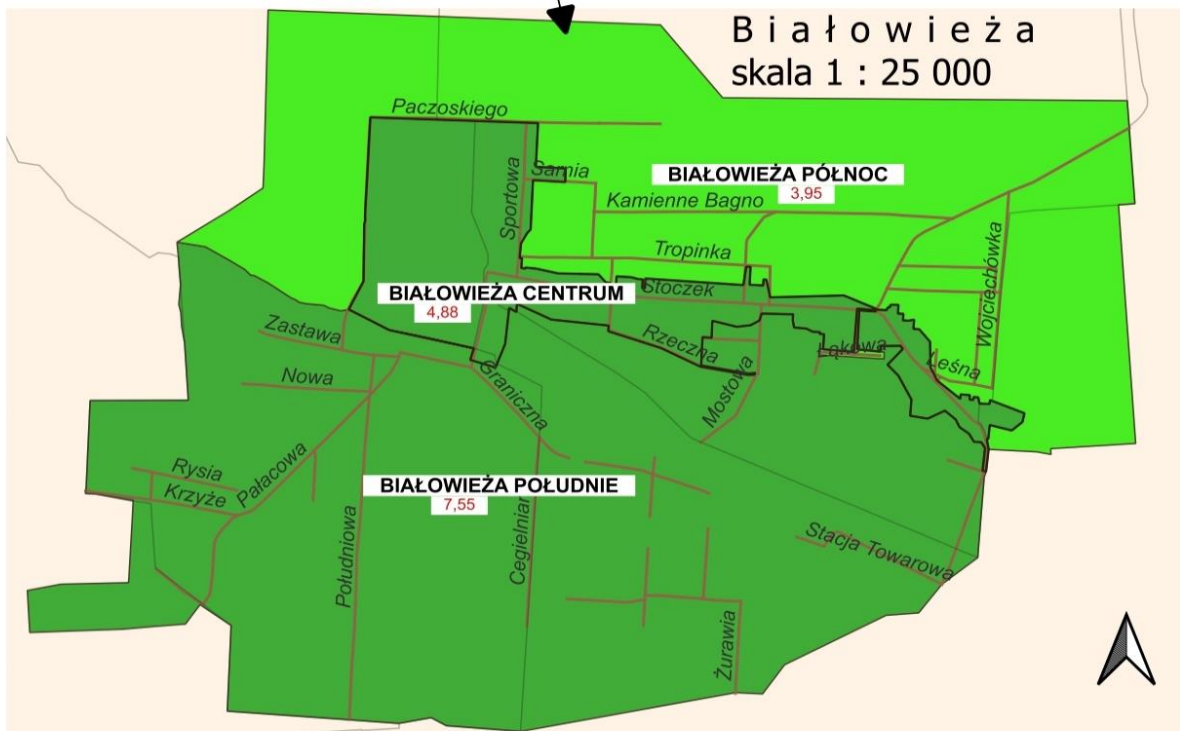
emisja CO2 na jednostkę
analityczną w przeliczeniu
na 100 mieszkańców

Średnia dla gminy: 5,17

■ powyżej 4,01

■ od 2,01 do 4,00

■ do 2,00

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie gminy wiejskiej Białowieża przeprowadzono inwentaryzację w 2021 r. azbestu w celu uzyskania rzeczywistej informacji na temat ilości, miejsc występowania, rodzaju i stanu wyrobów zawierających azbest. Ogółem zinwentaryzowano 93 409 m² pokryw dachowych z płyt azbestowo-cementowych. Po przeliczeniu waga odpadów azbestowych wynosi 1401,1 Mg.

Największe ilości wyrobów zawierających azbest występują na terenie miejscowości Białowieża (799 Mg). Z kolei najmniejszą liczbą wyrobów azbestowych charakteryzuje się miejscowość Przewłoka (1,5 Mg). W pozostałych miejscowościach gminy wskaźnik jest zróżnicowany, co ilustruje poniższa tabela.

Tabela 25 Ilość azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy

Miejscowość	Ilość azbestu [Mg]
Białowieża	799,0
Budy	136,5
Czerlonka	74,1
Grudki	85,5
Podcerkwy	103,3
Pogorzelce	100,1
Teremiski	101,2
Zwierzyniec	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY BIAŁOWIEŻA NA LATA 2021-2032

W gminie Białowieża, wyroby zawierające azbest, głównie w formie płyt azbestowo-cementowych falistych, są stosowane przede wszystkim w budownictwie. Te materiały budowlane najczęściej znajdują zastosowanie w budynkach gospodarczych takich jak stodoły, obory, chlewnie i magazyny. Jednakże, azbest jest również obecny na budynkach mieszkalnych, usługowych, przemysłowych, a także na mniejszych konstrukcjach jak szopy, garaże czy wiaty.

Użycie azbestu, ze względu na jego szkodliwe właściwości zdrowotne, jest obiektem szczególnej uwagi. Długotrwałe narażenie na azbest może prowadzić do poważnych problemów zdrowotnych, w tym chorób płuc. Stąd też, istotne jest zarządzanie i planowanie jego bezpiecznej likwidacji, zgodnie z obowiązującymi przepisami i standardami ochrony środowiska oraz zdrowia publicznego.

Do diagnozy sfery ochrony środowiska przeanalizowano ilość materiałów zawierających azbest. Zdecydowanie największa ilość materiałów zawierających azbest na terenie Gminy Białowieża znajduje się w miejscowości Budy, Podcerkwy, Pogorzelce i Teremiski. Najlepsza sytuacja jest w miejscowości Zwierzyniec, w której ilość azbestu wynosi 0,00 Mg.

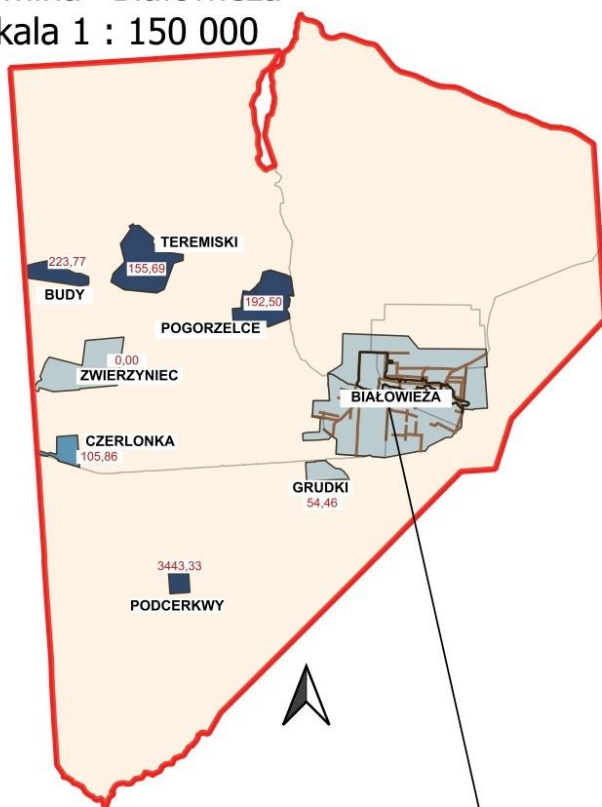
Tabela 26 Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną

	Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną	Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	280,51	58,93
Białowieża Północ	220,67	42,93
Białowieża Południe	286,69	53,19
Budy	136,50	223,77
Czerlonka	74,10	105,86
Grudki	85,50	54,46
Podcerkwy	103,30	3 443,33
Pogorzelce	100,10	192,50
Teremiski	101,20	155,69
Zwierzyniec	0,00	0,00
Białowieża	1388,57	71,54

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 16 Ilość azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

IŁOŚĆ AZBESTU NA JEDNOSTKĘ ANALITYCZNĄ W PRZELICZENIU NA 100 MIESZKAŃCÓW

LEGENDA

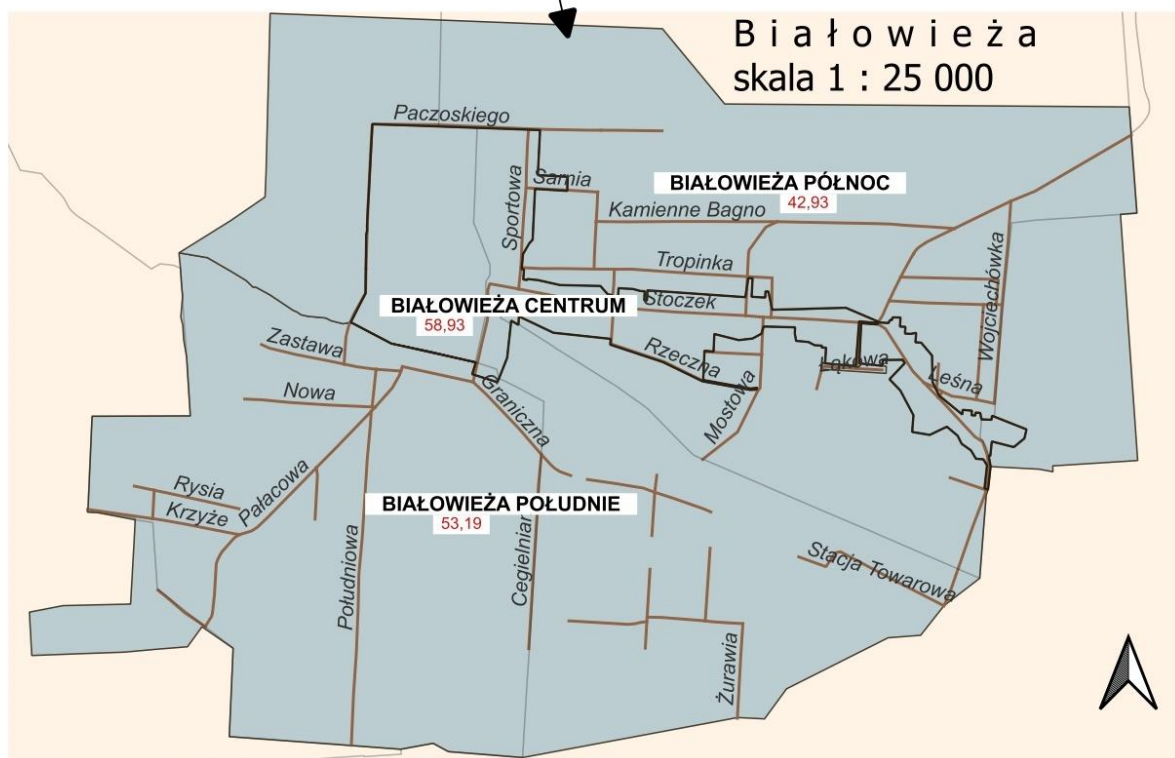
Ilość azbestu na jednostkę analityczną
w przeliczeniu na 100 mieszkańców
[Mg]

Średnia dla gminy: 71,54

poniżej 60

60 - 150

150 powyżej

Źródło: Opracowanie własne

W Gminie Białowieża obserwuje się rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE), jednak tempo tego rozwoju wciąż pozostaje niewystarczające w kontekście rosnących potrzeb i celów związanych z ochroną środowiska. Pomimo postępów w zakresie wykorzystania energii odnawialnej, w gminie nadal dostrzegalny jest duży udział tradycyjnych źródeł energii, które przyczyniają się do emisji dwutlenku węgla.

Główne źródła emisji CO₂ w gminie Białowieża pochodzą z sektora energii cieplnej i elektrycznej wykorzystywanej w budynkach, jak również z paliw stosowanych w transporcie. W kontekście globalnych wysiłków na rzecz ograniczenia zmian klimatycznych i emisji gazów cieplarnianych, konieczne jest dalsze promowanie i rozwijanie OZE na terenie gminy.

Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, takich jak energia słoneczna, wiatrowa czy biomasa, może przyczynić się do zmniejszenia zależności od paliw kopalnych, zmniejszenia emisji szkodliwych gazów, a także poprawy jakości powietrza i ogólnej ochrony środowiska naturalnego. Istotne jest zatem intensyfikowanie działań na rzecz promocji i inwestycji w OZE w Gminie Białowieża, aby w pełni wykorzystać jej potencjał w dziedzinie zrównoważonego rozwoju i ochrony klimatu.

Kondycja środowiskowa Gminy Białowieża również od ilości instalacji odnawialnych źródeł energii występujących na tym terenie. Najwięcej odnawialnych źródeł energii zamontowanych w przeliczeniu na 100 mieszkańców znajduje się w Białowieży na osiedlu Centrum i Południe, a także w miejscowości Teremiski. W trzech miejscowościach, nie ma zainstalowanych odnawialnych źródeł energii.

Tabela 27 Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną

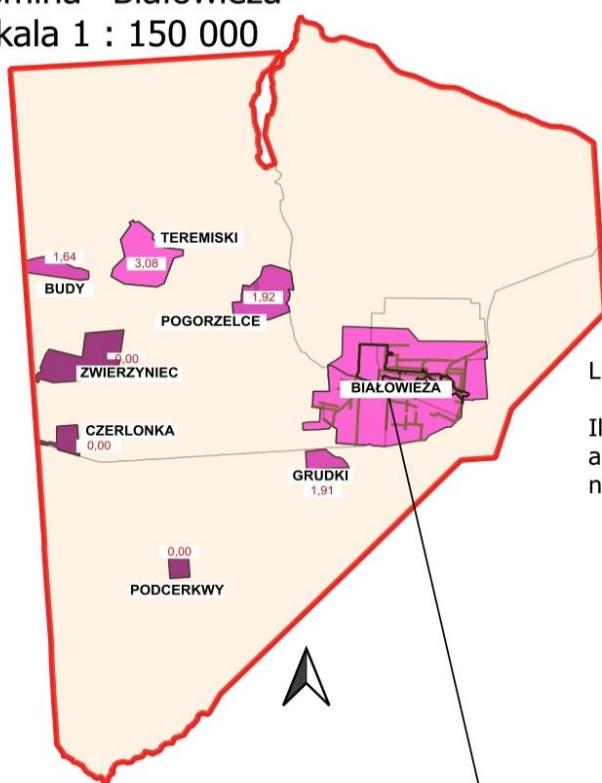
	Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną	Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	16	3,36
Białowieża Północ	11	2,14
Białowieża Południe	19	3,53
Budy	1	1,64
Czerlonka	0	0,00
Grudki	3	1,91
Podcerkwy	0	0,00
Pogorzelce	1	1,92
Teremiski	2	3,08
Zwierzyniec	0	0,00
Białowieża	53	2,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 17 Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

**ILOŚĆ INSTALACJI OZE NA
JEDNOSTKĘ ANALITYCZNĄ
W PRZELICZENIU
NA 100 MIESZKAŃCÓW**

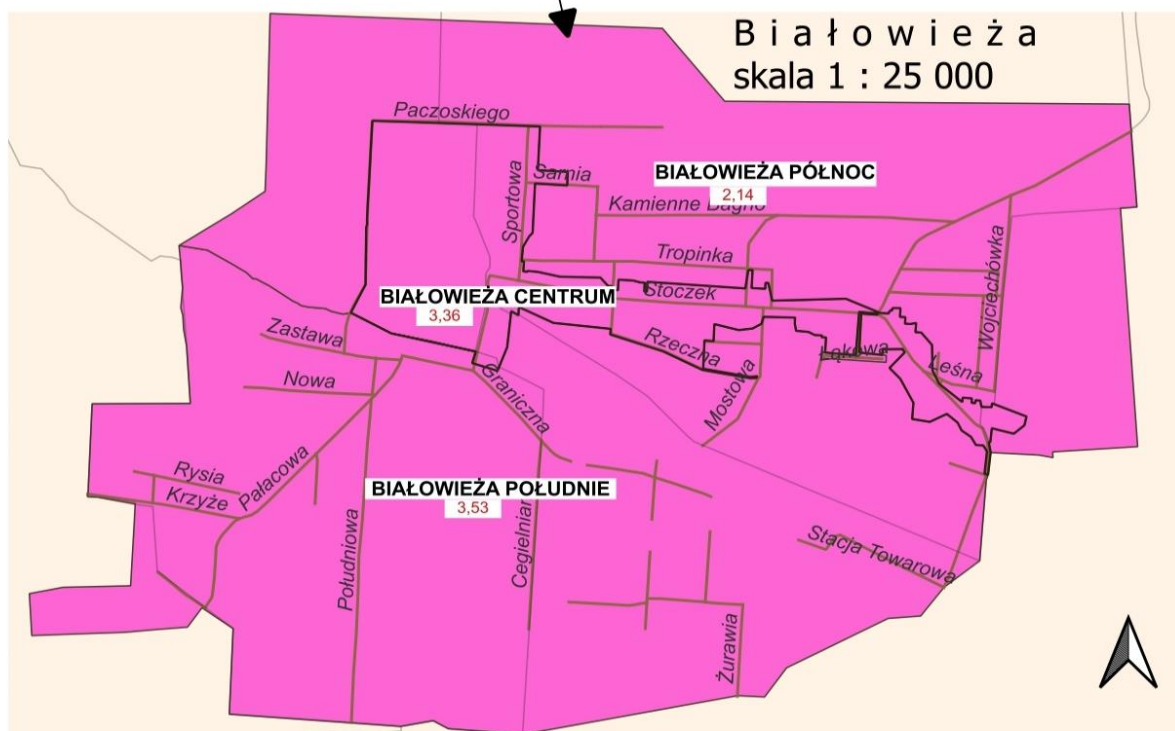

LEGENDA

Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Średnia dla gminy: 2,73

- 0 - 1
- 1,01 - 2
- powyżej 2

Źródło: Opracowanie własne

3.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Kolejnym krokiem w wyznaczaniu obszaru zdegradowanego było przeprowadzenie analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Przeanalizowano poniżej obszar Gminy w tym zakresie.

Gmina Białowieża położona jest we wschodniej części województwa podlaskiego, w powiecie hajnowskim, w odległości 80 km od stolicy województwa Białegostoku. Jest jedną z 9 gmin powiatu hajnowskiego. Od wschodu granica gminy wyznaczona jest przez granicę państwową polsko białoruską. Na północy graniczy z gminą Narewka, od zachodu z gminą Hajnówka. Gmina Białowieża obejmuje 8 sołectw, w tym 10 miejscowości: Białowieża, Budy, Teremiski, Pogorzelce – wieś, Czerlonka, Grudki, Dziedzinka – osada, Zwierzyniec, Przewłoka, Podcerkwy – osada leśna. Największą osadą jest miejscowość Białowieża.

Rysunek 18 Położenie Gminy Białowieża na tle powiatu hajnowskiego

Źródło: www.powiat.hajnowka.pl

Ogólna powierzchnia gminy w granicach administracyjnych wynosi 203 km², co stanowi 12,5% powiatu hajnowskiego i 1,0% powierzchni województwa podlaskiego.

Gmina położona jest w całości na obszarze Puszczy Białowieskiej, która stanowi rozległy kompleks leśny zlokalizowany po obu stronach granicy Polski i Białorusi. Ponad 87% powierzchni gminy zajmują lasy (najwyższy odsetek w województwie), co determinuje charakter gminy i rodzaj prowadzonej w niej działalności.

Przez gminę przepływają rzeki: Narewka (prowadzi wody z południa na północ gminy i odwadnia jej środkową i północną część) oraz Leśna Prawa i jej dopływ Przewłoka, (odwadniają południową i południowo-zachodnią część gminy).

Przez Gminę Białowieża przebiegają następujące drogi gminne (numer 108621B – 08649B o łącznej długości – 11,674 km), powiatowe (długość – 24,051 km) oraz wojewódzkie (droga nr 689 Bielsk Podlaski – Hajnówka – Białowieża – granica państwa, długość – 12,041 km). Dominującym środkiem komunikacji zbiorowej jest komunikacja autobusowa. Kursuje ona na następujących trasach: Białowieża - Białystok, Białowieża – Hajnówka. W związku z przygranicznym położeniem z Białorusią na

terenie gminy Białowieża od 2005 roku działa przejście graniczne dla ruchu pieszego i rowerowego Białowieża- Piererow, które z powodu kryzysu migracyjnego na granicy polsko-białoruskiej zostało zamknięte.

Gmina Białowieża, znana ze swojej wyjątkowej atrakcyjności turystycznej, zawdzięcza swój urok przede wszystkim Białowiejskiemu Parkowi Narodowemu. Ten światowej klasy obiekt przyrodniczy sprawia, że prawie 94% powierzchni gminy jest objęte ochroną prawną ze względu na unikatowe walory przyrodnicze.

Teren gminy Białowieża jest bogaty w różnorodne formy przyrody nieożywionej i ożywionej, co podkreśla liczba 545 pomników przyrody. Ta liczba stanowi niemal połowę wszystkich pomników zarejestrowanych w powiecie, co świadczy o bogactwie i różnorodności naturalnych zasobów regionu.

Centrum życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego gminy stanowi wieś Białowieża. Miejscowość ta, będąc siedzibą gminy, przyciąga największą liczbę mieszkańców – ponad trzy czwarte ogółu populacji gminy, co stanowiło na koniec 2022 roku znaczną część jej społeczności. Wieś ta nie tylko pełni funkcję administracyjną, ale także jest ważnym centrum kulturalnym i społecznym, organizując różnorodne wydarzenia, festiwale oraz spotkania, które przyciągają zarówno mieszkańców, jak i turystów. Dodatkowo, Białowieża jest miejscem, gdzie tradycje lokalne są pielęgnowane i promowane, co czyni ją unikalnym miejscem zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających.

W Gminie Białowieża, choć istnieją obiekty sportowo-rekreacyjne, ich liczba jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb lokalnej społeczności i odwiedzających turystów. Obecne obiekty, takie jak boiska szkolne, place zabaw, stadion w Białowieży oraz ścieżki rowerowe, stanowią podstawę infrastruktury rekreacyjnej, ale jednocześnie podkreślają luki w dostępnych opcjach aktywnego wypoczynku.

Mimo że boiska szkolne i place zabaw są ważne dla rozwoju fizycznego i społecznego młodszych mieszkańców, ich liczba i stan techniczny mogą wymagać ulepszeń. Stadion w Białowieży, będący jednym z głównych miejsc do uprawiania sportów, również może potrzebować modernizacji, aby lepiej służyć lokalnym sportowcom i amatorom aktywności fizycznej.

Brak wystarczającej liczby i różnorodności obiektów sportowo-rekreacyjnych jest wyraźnie odczuwalny. Istnieje potrzeba nie tylko renowacji i rozbudowy istniejących struktur, ale również tworzenia nowych przestrzeni, które mogłyby oferować różne formy aktywności.

Diagnoza zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno - funkcjonalnej

Do czynników kryzysowych w sferze przestrzenno - funkcjonalnej zaliczyć można takie zjawiska, jak: niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych.

O potencjale i atrakcyjności danego obszaru świadczą warunki przestrzenno-funkcjonalne, mogą one stać się czynnikiem do przyciągania nowych mieszkańców lub potencjalnych inwestorów.

Kluczową kwestią rozwoju społecznego i niwelowania różnic rozwojowych jest zapewnienie infrastruktury spełniającej standardy i umożliwiającej realizację określonych zadań społecznych. Obiekty publiczne podnoszą estetyczne walory Gminy Białowieża, a wartości przyrodnicze i kulturowe to elementy stanowiące podstawę całego procesu odnowy. Wizerunek przestrzeni publicznych wpływa na mieszkańców motywująco, w przypadku, kiedy żyją w zadbanym i estetycznym otoczeniu. Z założenia mają oni wówczas pozytywne zdanie o gminie, w której żyją, chętniej angażują się społecznie dbając o własny rozwój, a tym samym zwiększając potencjał społecznościowy gminy.

Tabela 28 Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych

	Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp..)	Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp..) w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	5	1,05
Białowieża Północ	2	0,39
Białowieża Południe	2	0,37
Budy	1	1,64
Czerlonka	1	1,43
Grudki	1	0,64
Podcerkwy	0	0,00
Pogorzelce	0	0,00
Teremiski	1	1,54
Zwierzyniec	0	0,00
Białowieża	13	0,67

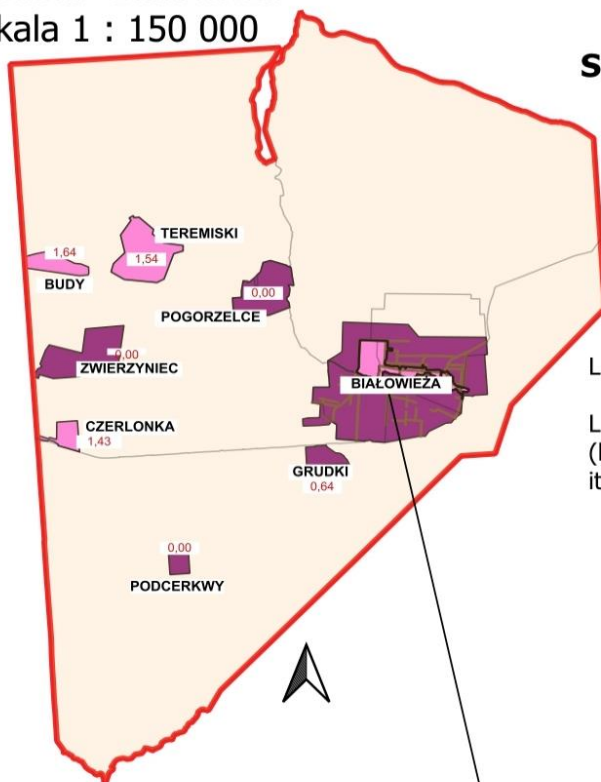
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Na terenie Gminy Białowieża znajduje się 13 obiektów sportowo - rekreacyjnych (boisk, placów zabaw i stref aktywności). Średnia wartość liczby obiektów sportowo-rekreacyjnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców dla całej Gminy wynosi 0,67. W obszarach Podcerkwy, Pogorzelce i Zwierzyniec obiekty te nie występują. Największa ilość obiektów sportowo-rekreacyjnych w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest w miejscowości Budy.

Rysunek 19 Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

**LICZBA OBIEKTÓW
SPORTOWO-REKREACYJNYCH
W PRZELICZENIU
NA 100 MIESZKAŃCÓW**

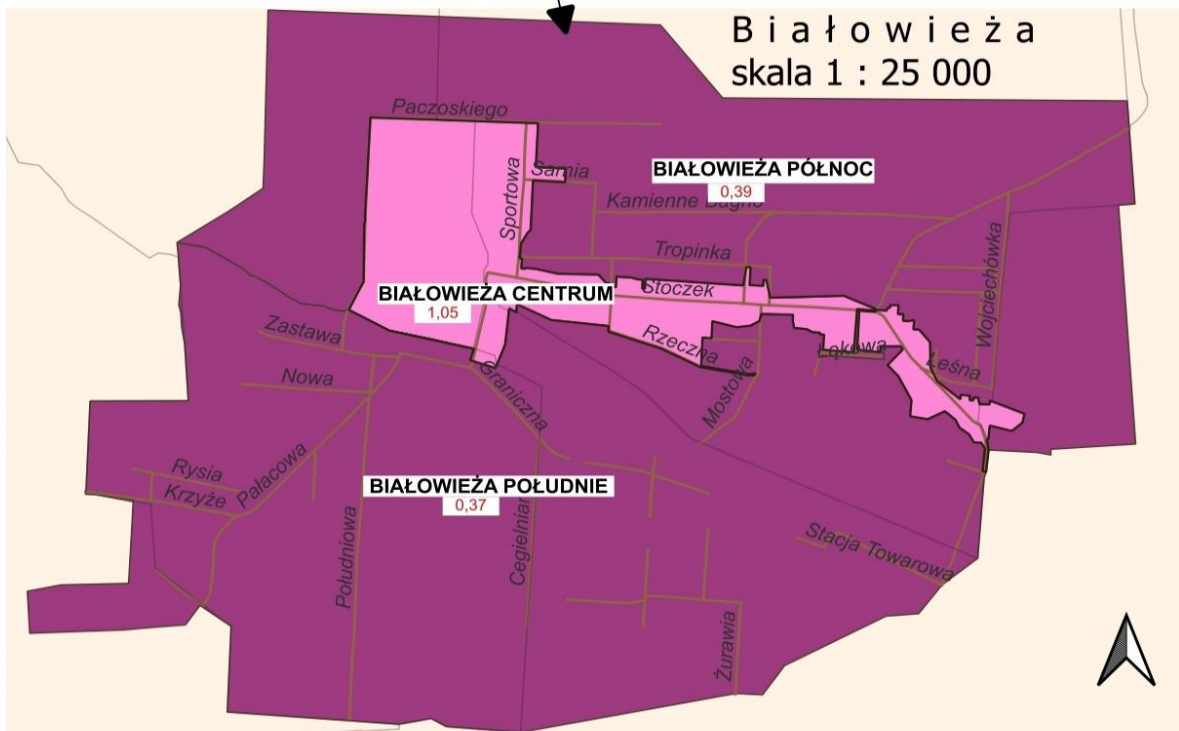
LEGENDA

Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp..) w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Średnia dla gminy: 0,67

poniżej 1

powyżej 1

Źródło: Opracowanie własne

Diagnozę infrastruktury komunikacyjnej dokonano poprzez analizę wartości wskaźnika dotyczącą liczby przystanków w przeliczeniu na 100 mieszkańców poszczególnych Gminy Białowieża. Największa ilość przystanków komunikacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest w miejscowościach Zwierzyniec, Pogorzelce i Budy i ich wartość znacznie przekracza wartość średnią dla całej Gminy Białowieża (0,72). W miejscowości Podcerkwy stwierdzono brak przystanków komunikacji.

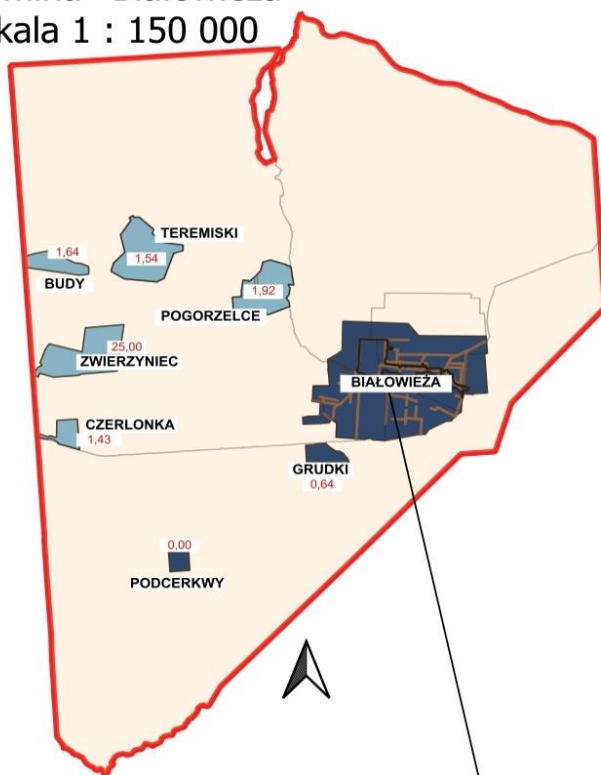
Tabela 29 Liczba przystanków w podziale na jednostki analityczne

	Liczba przystanków komunikacyjnych	Liczba przystanków w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	4	0,84
Białowieża Północ	1	0,19
Białowieża Południe	3	0,56
Budy	1	1,64
Czerlonka	1	1,43
Grudki	1	0,64
Podcerkwy	0	0,00
Pogorzelce	1	1,92
Teremiski	1	1,54
Zwierzyniec	1	25,00
Białowieża	14	0,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 20 Liczba przystanków w podziale na jednostki analityczne

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

LICZBA PRZYSTANKÓW W PRZELICZENIU NA 100 MIESZKAŃCÓW

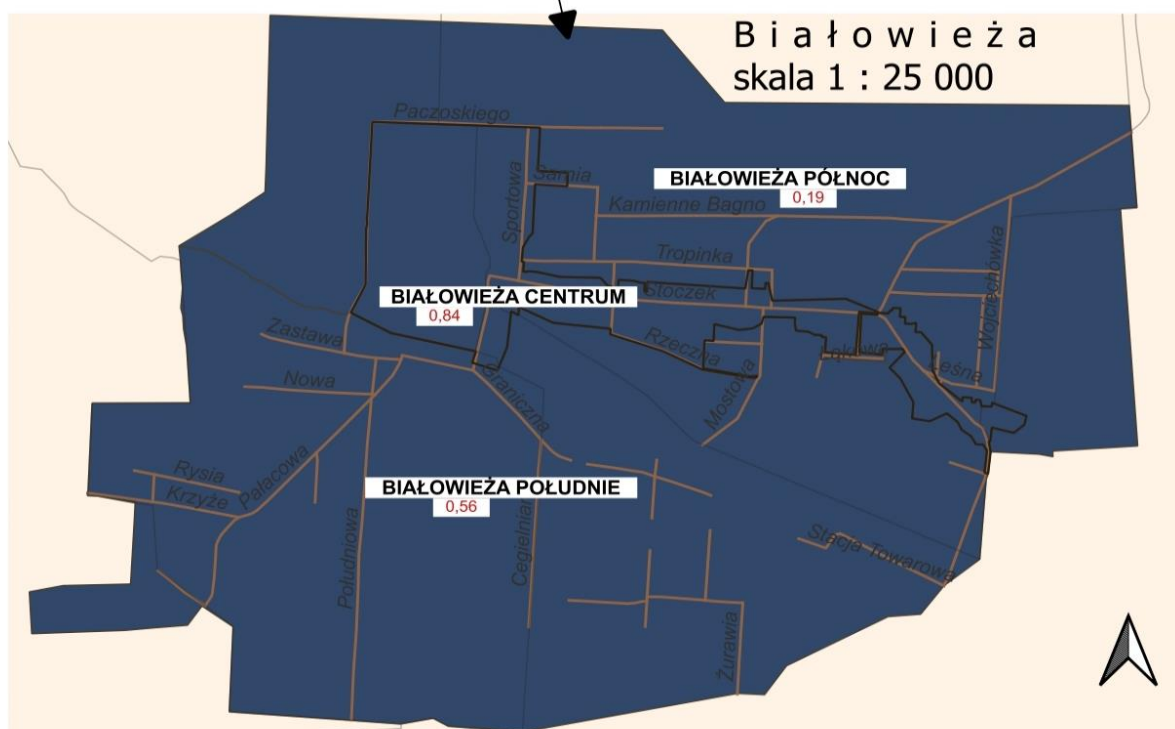
LEGENDA

Liczba przystanków w przeliczeniu
na 100 mieszkańców

Średnia dla gminy: 0,72

■ do 1

■ powyżej 1

Źródło: Opracowanie własne

3.5 Sfera techniczna

Budynki użyteczności publicznej

Na terenie Gminy Białowieża znajduje się wiele budynków użyteczności publicznej, które odgrywają kluczową rolę w codziennym funkcjonowaniu społeczności lokalnej. Wśród nich wymienić można szkoły, urzędy, ośrodki zdrowia czy placówki kulturalne, takie jak Białowieski Ośrodek Kultury. Niektóre z tych obiektów wymagają modernizacji, aby mogły w pełni służyć mieszkańcom i odwiedzającym.

Dobry stan techniczny tych budynków jest niezwykle ważny dla rozwoju Gminy Białowieża, ponieważ stanowią one centra edukacji, kultury, zdrowia i administracji. W pełni funkcjonalne i nowoczesne obiekty przyczyniają się do podniesienia jakości życia mieszkańców, ułatwiają dostęp do usług publicznych, a także sprzyjają rozwojowi turystyki i lokalnej gospodarki.

W ostatnich latach Gmina Białowieża podjęła ważne kroki w kierunku modernizacji części tych obiektów. Przykładem takich działań jest remont i modernizacja budynku Urzędu Gminy oraz Białowieskiego Ośrodka Kultury. Te inwestycje nie tylko poprawiają estetykę i funkcjonalność tych miejsc, ale także stanowią inwestycję w przyszłość, umożliwiając lepsze zarządzanie zasobami gminy i promując kulturę oraz edukację w regionie.

Niemniej jednak nadal wiele budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy wymaga przeprowadzenia termomodernizacji. Te modernizacje są ważnym krokiem w kierunku zapewnienia, że Gmina Białowieża pozostanie żywą i dynamiczną społecznością, zdolną sprostać wyzwaniom współczesnego świata i potrzebom swoich mieszkańców.

Tabela 30 Wykaz obiektów użyteczności publicznej w Gminie Białowieża charakteryzujących się złym stanem technicznym

Nazwa i adres obiektu	Rok budowy	Rodzaj i zakres prowadzonej działalności	Zakres prac rewitalizacyjnych
Budynek przedszkola ul. Sportowa 10	1995	Użytkowane – uczęszczają dzieci	Termomodernizacja, przebudowa kotłowni
Szkoła ul. Stoczek 2	Część szkoły +kotłownia 1989, sala gimnastyczna – 1998	Użytkowane – uczęszczają dzieci i wczesna młodzież z Gminy Białowieża/ zajęcia szkolne / spotkania- turnieje sportowe w hali	Przebudowa kotłowni, wymiana ślinika ciepła i grzejników
Stara szkoła ul. Stoczek 2	1935	Nie użytkowana (część szkoły)– duży budynek	Rozbiórka lub remont generalny
Nieruchomość ul. Stoczek 3	1965	Prowadzona działalności handlowa	Remont kapitalny
Parking Gminny ul. Kolejowa	1984	Prowadzone działalności handlowe/Imprezy i koncerty Organizowane przez BOK, UG i inne instytucje tj. Kupalle i Peretocze itp.)	Naprawa nawierzchni (wymiana)
Stadion wiejski przy ul. Sarniej	Lata 90 XX w.	Koncerty (tj. np. pikniki rodzinne itp.), spotkania sportowe (organizowane	Wymiana (remont) trybun, naprawa nawierzchni stadionu.

		przez szkołę i nie tylko) zawody OSP i inne imprezy okolicznościowe	Remont schodów i wejścia na stadion.
Świetlica wiejska w Pogorzalcach	1984	Użytkowane (np. w okresie wakacyjnym)	Remont (piec, termomodernizacja) wymiana częściowa okien i drzwi, ogrodzenie)
Świetlica wiejska w Budach 34A	Brak danych	Użytkowane (np. w okresie wakacyjnym)	Remont kapitalny (dach, piec termomodernizacja) wymiana okien i drzwi
Świetlica wiejska Podolany Drugie 39	Lata 30 XX w	Użytkowane (np. w okresie wakacyjnym)	Remont kapitalny (dach, piec termomodernizacja) wymiana okien i drzwi
Plac Zabaw przy ZSP Białowieża Ul. Stoczek 2	Brak danych	Użytkowane przez dzieci do zabawy (np. w okresie wakacyjnym)	Do remontu
Świetlica wiejska w Teremiskach	Brak danych	Użytkowane (np. w okresie wakacyjnym)	Do remontu kapitalnego
Budynek na parkingu gminnym przy ulicy Kolejowej	Brak danych	Budynek służący jako magazyn	Remont oraz rozbudowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zabytki

Na terenie Gminy Białowieża znajdują obiekty wpisane do Rejestru Zabytków Województwa Podlaskiego (korzystają z pełnej ochrony konserwatorskiej oraz wpisane do gminnej ewidencji zabytków. W Rejestrze Zabytków Województwa Podlaskiego znajdują się następujące obiekty:

- część układu osady, XVI-XIX, nr rej.: 386 z 14.01.1977
- kościół par. p.w. św. Teresy, ul. Waszkiewicza, 1927-1935, nr rej.: 498 z 4.03.1980
- plebania, 1933, nr rej.: 499 z 4.03.1980
- cerkiew prawosławna par. p.w. św. Mikołaja, ul. Sportowa, 1844, nr rej.: 321 z 18.08.1969
- plebania prawosławna, drewn., k. XIX, nr rej.: 369 z 23.10.1975
- cerkiew prawosławna cmentarna p.w. św. Cyryla i Metodego, drewn., XIX, nr rej.: 409 z 19.10.1977
- kapliczka prawosławna, ul. Sportowa, XIX/XX, nr rej.: 456 z 9.08.1979
- zespół pałacowy:

-dom mieszkalny nr 9, drewn., k. XIX, nr rej.: 463 z 25.08.1979

-dom „jegierski”, ul. Parkowa 2, 1904, nr rej.: 485 z 24.03.1980

- dom „hofmarszalski”, 1889-94, nr rej.: 502 z 20.10.1981
- dom „szoferów”, 1889-94, nr rej.: 612 z 19.12.1985
- leśniczówka, drewn., 1845, nr rej.: 458 z 16.08.1979
- d. łaźnia, k. XIX, nr rej.: 611 z 23.12.1985
- magazyn, drewn., 1889-94, nr rej.: 461 z 20.08.1979
- młyn, pocz. XX, nr rej.: 486 z 26.03.1980
- stajnia i powozownia, mur.-drewn., 1890, nr rej.: 603 z 18.12.1985
- brama wjazdowa, 1899, nr rej.: 503 z 20.10.1981
- park, 1895, nr rej.: 351 z 28.02.1975
 - osiedle „dyrekcyjne”, 2 poł. XIX:
- domy urzędnicze nr 7, 8, 10, 11, 13, 15, 19, k. XIX, nr rej.: 625 z 29.12.1986
- park dyrekcyjny, nr rej.: 438 z 18.12.1986
 - zespół stacji kolejowej Białowieża Towarowa:
- dworzec kolejowy, drewn., k. XIX, nr rej.: 626 z 30.12.1986
- wieża ciśnień, pocz. XX, nr rej.: 711 z 20.12.1988
 - zabudowania towarzyszące, XIX/XX, nr rej.: A-190 z 13.10.2009
- budynek przepompowni wody
- dom przy przepompowni, drewn.
- magazyn, szach.-magazyn, drewn
- szalet (I), drewn.-szalet (II), drewn.-szalet (III), drewn.
- dom nr 4, drewn.-dom nr 7, drewn.-obora, drewn., przy domu nr 7-dom nr 10, drewn.
 - zagroda (skansen budownictwa drewnianego), ul. Zastawa, 1880-1945, nr rej.: 765 z 30.12.1992:
- dom I, 1880-dom II, 1900
- stodoła ze spichlerzem, 1945
- wiatrak koźlak (duży), 1925
- wiatrak koźlak (mały), 1930
- łaźnia (budynek gospodarczy), 1945-warsztat, 1922
 - zespół Nadleśnictwa Białowieża, ul. Wojciechówka 4, 1925-1926, nr rej.: 797 z 28.04.1995:
- leśniczówka
- dom mieszkalny
- ogród
- zespół nadleśnictwa „Jagiellońskiego”, ok. 1927, nr rej.: 740 z 26.06.1991:

-leśniczówka I

-leśniczówka II

-wozownia ze stodołą, drewn.

-stajnia, drewn.

- aleja przydrożna przy ulicy Browskiej w Białowieży decyzja nr R.5140.22.2015.KN
- stodoła ze spichlerzem, drewn.
- Ogród
- leśniczówka, drew. 1935 r., nr rej. A-638, z 18 maja 2021
- Stodoła ze spichlerzem, drewn. 1935 r., nr rej. A-638 z 18 maja 2021

Natomiast w Gminnej Ewidencji Zabytków ujęto 178 nieruchomości, większość z nich wpisano również do Wojewódzkiej Ewidencji. Ponadto ustanowiono strefę ochrony konserwatorskiej. W strefie tej zakłada się priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad aspektami wynikającymi z działalności inwestycyjnej, gospodarczej i usługowej. Wszelkiego typu działalności (przebudowa, remonty, adaptacje, modernizacje, rozbiórki) na nieruchomościach znajdujących się w strefie ochrony wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Badany aspekt sfery technicznej, czyli infrastruktura techniczna Gminy Białowieża umożliwi diagnozę jakości życia mieszkańców oraz precyzyjnie wskaże obszary problemowe, z jakimi boryka się Gmina Białowieża w tym zakresie.

Wytyczne dotyczące zjawisk negatywnych uwzględniają czynniki kryzysowe w sferze technicznej, które można zdefiniować głównie jako pogorszenie stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym budynków użyteczności publicznej. Aby dokładniej przedstawić problem kryzysu technicznego, przeprowadzono analizę obiektów użyteczności publicznej w gminie Białowieża, które znajdują się w złym lub bardzo złym stanie technicznym. Te obiekty, oferujące kluczowe usługi dla mieszkańców, obejmują szeroki zakres funkcji, takich jak administracja publiczna, działalność kulturalna, religijna, edukacyjna, naukowa, wychowawcza, opieka zdrowotna i społeczna, usługi bankowe, handlowe, gastronomiczne oraz inne usługi. Głównym celem działań naprawczych jest nie tylko poprawa funkcjonalności i estetyki tych obiektów, ale przede wszystkim zwiększenie bezpieczeństwa ich użytkowania zarówno dla beneficjentów, jak i pracowników.

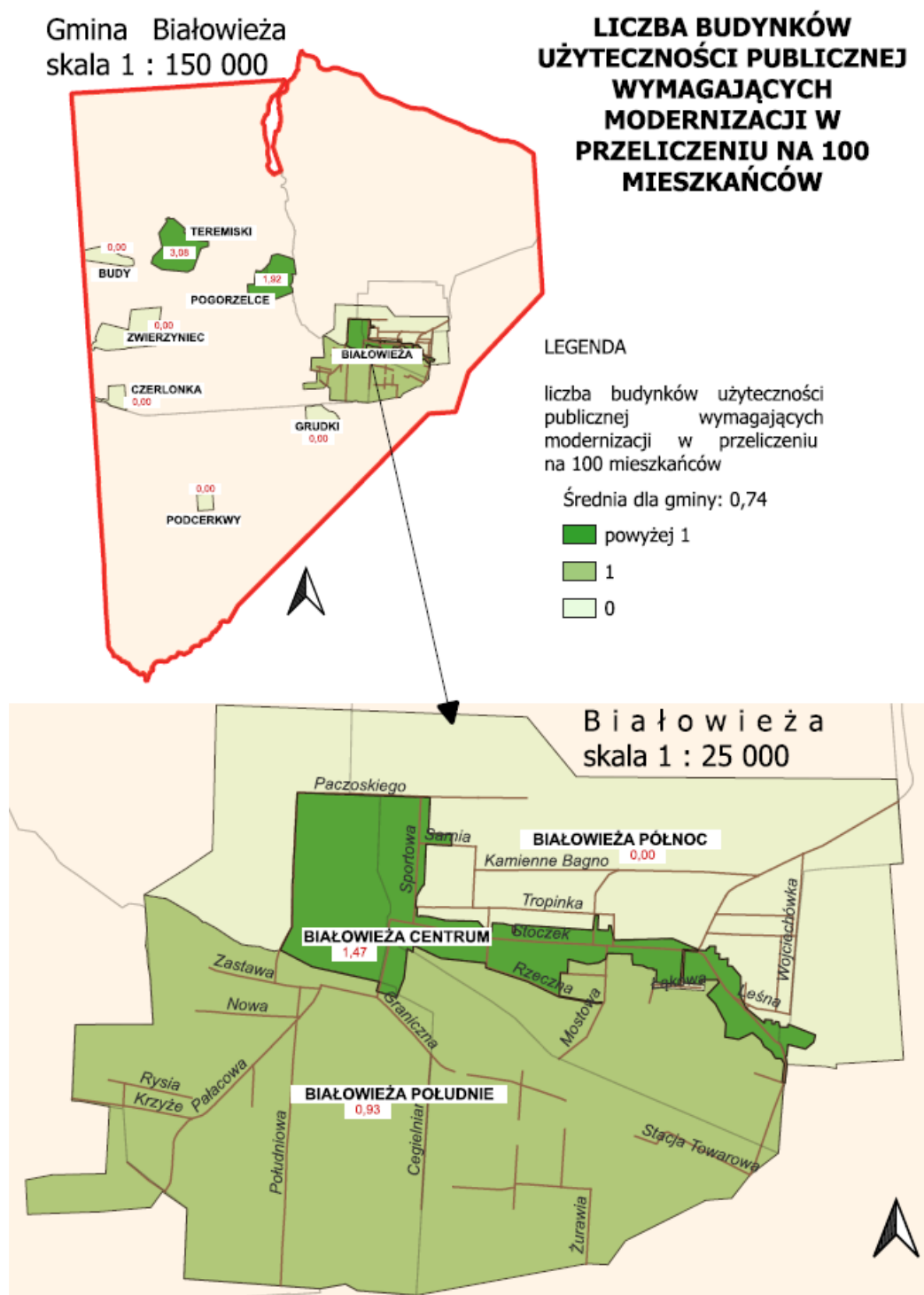
Dane zawarte w tabeli pokazują stan techniczny budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji Gminy Białowieża w przeliczeniu na 100 mieszkańców. W miejscowości Białowieża na osiedlu Północ oraz w miejscowościach Budy, Czerlonka, Grudki, Podcerkwy i Zwierzyniec nie odnotowano takich budynków. Budynki, które wymagają modernizacji występują na terenie Białowieży na osiedlu Centrum i Południe, a także w miejscowościach Pogorzelce i Teremiski.

Tabela 31 Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w podziale na jednostki analityczne

	Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji	Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	7,00	1,47
Białowieża Północ	0,00	0,00
Białowieża Południe	5,00	0,93
Budy	0,00	0,00
Czerlonka	0,00	0,00
Grudki	0,00	0,00
Podcerkwy	0,00	0,00
Pogorzelce	1,00	1,92
Teremiski	2,00	3,08
Zwierzyniec	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

Rysunek 21 Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w podziale na jednostki analityczne

Źródło: Opracowanie własne

Jednym z analizowanych w sferze zjawisk technicznych wskaźników również był udział obiektów zabytkowych w gminie na 100 mieszkańców. Udział taki oddaje równocześnie dwie, istotne z punktu widzenia procesów rewitalizacji kwestie. Pierwszą, ważniejszą z punktu widzenia procesów delimitacji obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, jest przybliżenie wyzwań jakie stoją przed

zagospodarowaniem zabytkowego zasobu, w szczególności w zakresie obiektów kubaturowych. Drugą, jest pozytywny wymiar tego wskaźnika związany z potencjałem wynikającym ze znaczenia zasobu zabytkowego jako jednego z cennych potencjałów, który może być wykorzystany w trakcie planowanej interwencji.

Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące liczby zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków Gminy Białowieża w przeliczeniu na 100 mieszkańców. W miejscowości Podcerkwy nie odnotowano występowania zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków. Najwięcej obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców odnotowano przede wszystkim w miejscowości Zwierzyniec.

Tabela 32 Liczba obiektów zabytkowych w podziale na jednostki analityczne

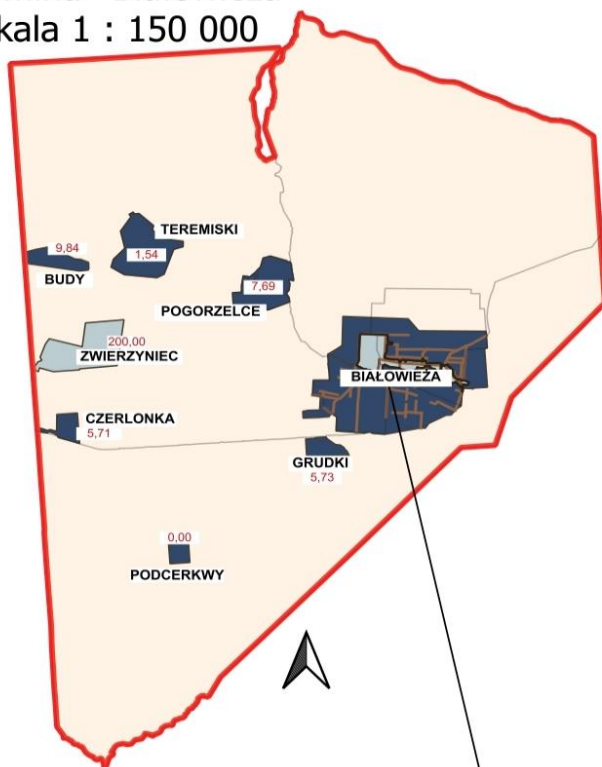
	Liczba obiektów zabytkowych	Liczba obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Białowieża Centrum	83,00	17,44
Białowieża Północ	46,00	8,95
Białowieża Południe	46,00	8,53
Budy	6,00	9,84
Czerlonka	4,00	5,71
Grudki	9,00	5,73
Podcerkwy	0,00	0,00
Pogorzelce	4,00	7,69
Teremiski	1,00	1,54
Zwierzyniec	8,00	200,00
Białowieża	207	10,66

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Białowieża

W powyższym zestawieniu nie ujęto zabytków zlokalizowanych poza obszarami zamieszkałymi.

Rysunek 22 Liczba obiektów zabytkowych w podziale na jednostki analityczne

Gmina Białowieża
skala 1 : 150 000

LICZBA OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH W PRZELICZENIU NA 100 MIESZKAŃCÓW

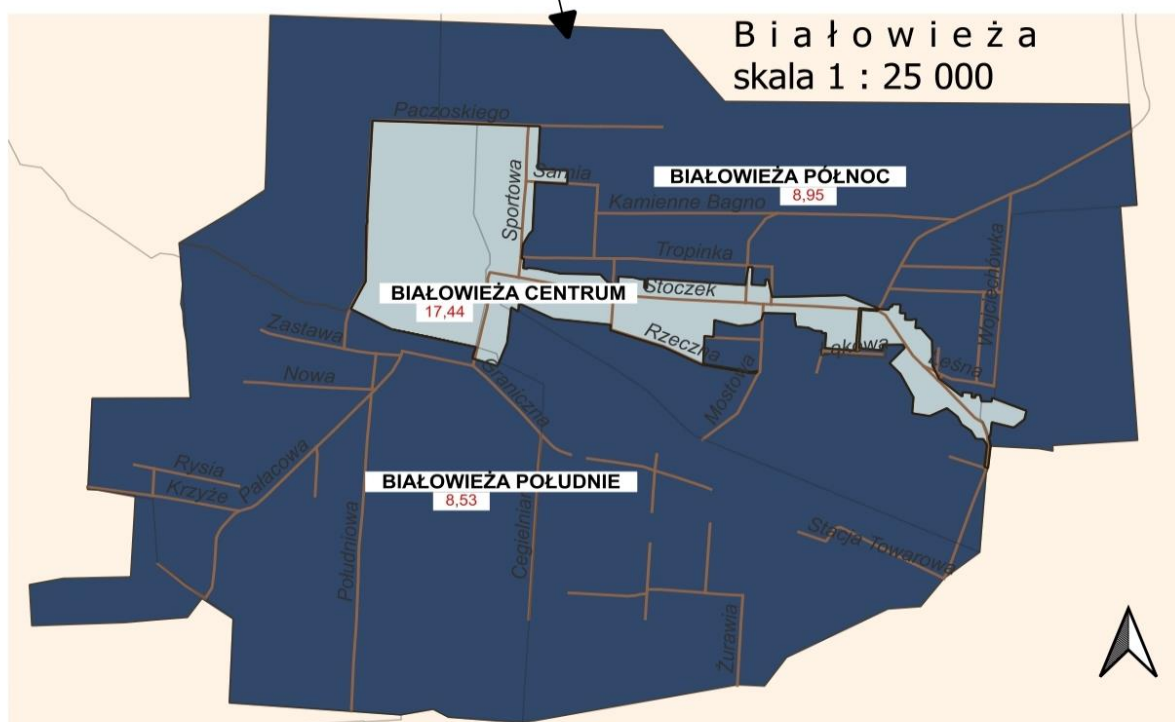
LEGENDA

Liczba obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców

Średnia dla gminy: 10,66

■ do 10

■ powyżej 10

Źródło: Opracowanie własne

Podsumowanie pozostałych sfer tj. sfera gospodarcza, sfera przestrzenno-funkcjonalna, sfera techniczna i sfera środowiskowa

Do analizy pozostałych sfer wykorzystano 9 wskaźników. Wartości poszczególnych analizowanych wskaźników z podziałem na jednostki analityczne Gminy Białowieża przedstawiono w poniższej tabeli. Kolorem czerwonym zaznaczono obszary, w których zaobserwowano występowanie danego problemu, tzn. wartość wskaźnika była niekorzystna w stosunku do ogólnej wartości dla gminy.

Tabela 33 Podsumowanie

		Białowieża wieś:			Pozostałe wsie:						
		Centrum	Północ	Południe	Budy	Czerlonka	Grudki	Podcerkwy	Pogorzelce	Teremiski	Zwierzyniec
SFERA GOSPODARCZA, PRZESTRZENNO-FUNKcjONALNA, TECHNICZA, ŚRODOWISKOWA	G	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w przeliczeniu na 100 mieszkańców	3,97	2,10	4,86	5,57	1,64	2,86	1,27	0,00	1,92	9,23	0,00
Emisja CO2 na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	5,17	4,88	3,95	7,55	4,43	0,00	4,63	0,00	1,23	8,58	0,00
Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	71,54	58,93	42,93	53,19	223,77	105,86	54,46	3 443,33	192,50	155,69	0,00
Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną w przeliczeniu na 100 mieszkańców	2,73	3,36	2,14	3,53	1,64	0,00	1,91	0,00	1,92	3,08	0,00
Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w przeliczeniu na 100 mieszkańców	43,17	40,13	38,91	52,69	68,85	22,86	21,66	33,33	57,69	58,46	50,00
Liczba przystanków w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,72	0,84	0,19	0,56	1,64	1,43	0,64	0,00	1,92	1,54	25,00
Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych (boiska, place zabaw, siłownie zewnętrzne, itp..) w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,67	1,05	0,39	0,37	1,64	1,43	0,64	0,00	0,00	1,54	0,00
Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w przeliczeniu na 100 mieszkańców	0,67	1,47	0,00	0,74	0,00	0,00	0,00	0,00	1,92	1,54	0,00
Liczba obiektów zabytkowych w przeliczeniu na 100 mieszkańców	10,66	17,44	8,95	8,53	9,84	5,71	5,73	0,00	7,69	1,54	200,00
SUMA		2	4	6	6	4	5	6	7	5	4

Źródło: Opracowanie własne

4. Wyznaczenie obszarów zdegradowanych

Obszar zdegradowany jest to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, do których zaliczyć można m.in.: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji, niski poziom kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym oraz kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszary zdegradowane wyznaczone zostały na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w pięciu sferach, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. W poniższej tabeli zostały zestawione wyniki problemów występujących dla poszczególnych sfer.

Tabela 34 Wyniki analizy zjawisk kryzysowych poszczególnych sfer

	Białowieża Centrum	Białowieża Północ	Białowieża Południe	Budy	Czerlonka	Grudki	Podcerkwy	Pogorzelce	Teremiski	Zwierzyniec
Sfera	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Liczba występujących problemów w sferze społecznej	2	3	6	6	7	4	0	4	3	2
Liczba występujących problemów w pozostałych sferach tj. sferze gospodarczej, sferze przestrzenno-funkcjonalnej, sferze technicznej i sferze środowiskowej	4	4	6	6	4	5	6	7	5	4
Liczba problemów ogółem	4	7	12	12	11	9	6	11	8	6
Udział % problemów społecznych	10,53	16,67	33,33	33,33	38,89	22,22	0,00	22,22	16,67	11,11
Udział % problemów ogółem	22,22	38,89	66,67	66,67	61,11	50,00	33,33	61,11	44,44	33,33

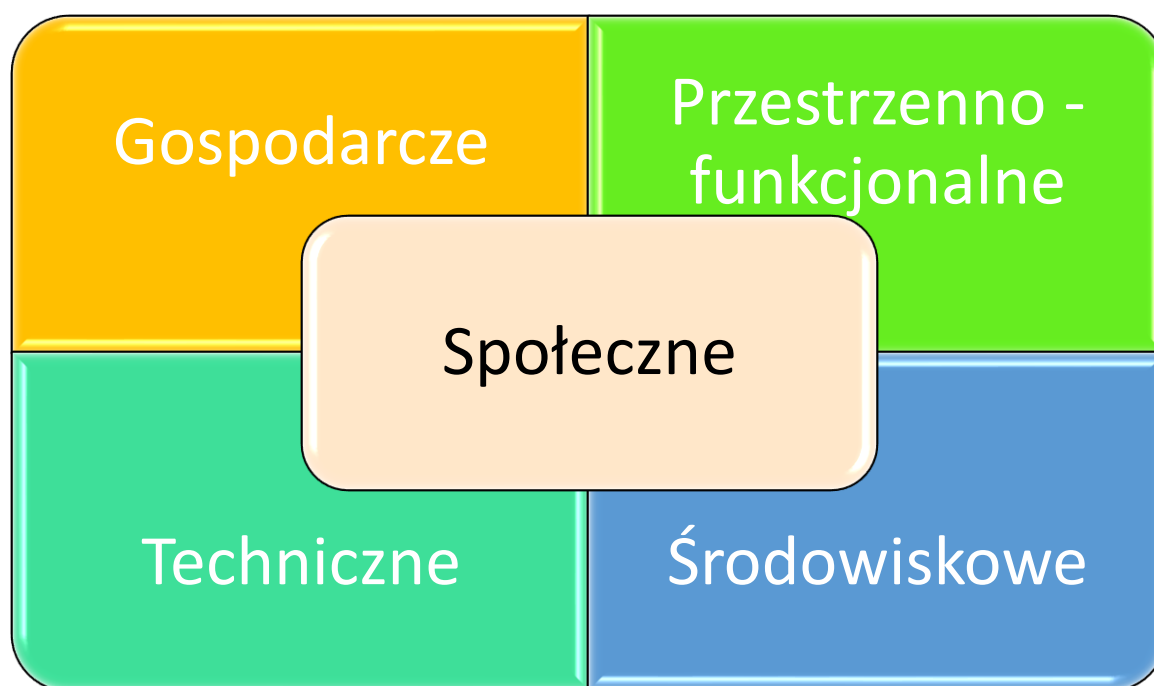
Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona diagnoza metodami statycznymi pozwoliła zidentyfikować potencjalne obszary problemowe (zdegradowane), w których występuje największa liczba problemów w porównaniu z innymi obszarami Gminy Białowieża.

5. Delimitacja obszaru zdegradowanego, przeznaczonego do rewitalizacji

Obszary zdegradowane wyznaczone zostały na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej w pięciu sferach, tj. sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Obszar zdegradowany występuje wyłącznie w przypadku występowania zjawisk kryzysowych w sferze społecznej i którejkolwiek z pozostałych sfer.

Rysunek 23 Zjawiska kryzysowe według sfer

Źródło: Opracowanie własne

Za zdegradowane uznaje się jednostki, w których koncentrują się przede wszystkim problemy sfery społecznej (min. 5 z 9 wskaźników wskazuje na kryzys) przy współwystępowaniu minimum 1 negatywnego zjawiska w trzech z czterech pozostałych sfer.

Mając na uwadze powyższe, wymienione jednostki należy uznać za obszary zdegradowane tj.:

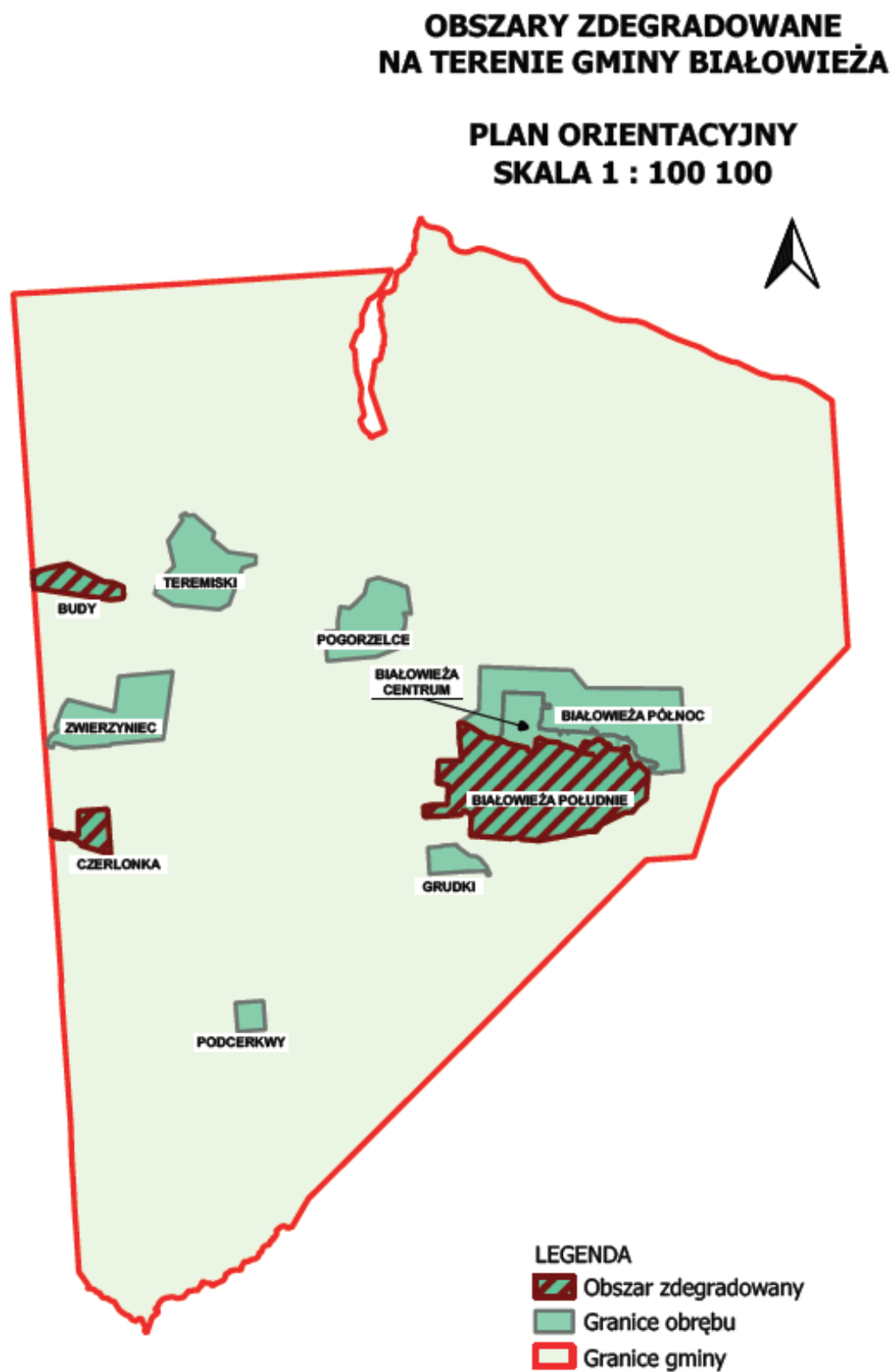
1. Białowieża Południe,
2. Budy,
3. Czerlonka.

Tabela 35 Obszar zdegradowany- dane analityczne

	Białowieża Centrum	Białowieża Północ	Białowieża Południe	Budy	Czerlonka	Grudki	Podcerkwy	Pogorzelce	Teremiski	Zwierzyniec
Sfera	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Liczba występujących problemów w sferze społecznej	2	3	6	6	7	4	0	4	3	2
Liczba występujących problemów w pozostałych sferach tj. sferze gospodarczej, sferze przestrzenno-funkcjonalnej, sferze technicznej i sferze środowiskowej	4	4	6	6	4	5	6	7	5	4
łącznie	4	7	12	12	11	9	6	11	8	6

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 24 Zdiagnozowany obszar zdegradowany na terenie Gminy Białowieża

Źródło: opracowanie własne

6. Delimitacja obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji obejmuje całość lub część obszaru zdegradowanego tj. jednostek dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic. Według Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku obszar rewitalizacyjny nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Ustawa o rewitalizacji do obszaru rewitalizowanego zalicza przede wszystkim obszary zamieszkałe. Z poszczególnych jednostek analitycznych obszaru zdegradowanego wydzielono wyłącznie obszar zabudowany. Powierzchnia zabudowana obszarów zdegradowanych wynosi łącznie 491 ha, co stanowi 2,42% ogólnej powierzchni gminy oraz 59,94% powierzchni zabudowanej gminy.

Tabela 36 Zestawienie powierzchni obszarów zdegradowanych

Lp.	Obszar	Powierzchnia obszaru zabudowanego (ha)
1	Białowieża Południe	147
2	Budy	296
3	Czerlonka	48
Razem		491

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar zdegradowany ze względu na parametr liczby ludności nie mógł zostać w całości objęty obszarem rewitalizacji. Wszystkie obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie 670 mieszkańców, co stanowi 35 % ogólnej liczby mieszkańców gminy (przekroczenie dopuszczalnego limitu o 5%).

Tabela 37 Zestawienie liczby ludności obszarów zdegradowanych

Lp.	Obszar	Liczba ludności
1	Białowieża Południe	539
2	Budy	61
3	Czerlonka	70
Razem		670

Źródło: Opracowanie własne

Mając na uwadze spełnienie wymogów Ustawy o rewitalizacji, do obszaru rewitalizacji przyjęto obszar zabudowany Białowieża Południe.

Tabela 38 Wybrany obszar rewitalizacji

Jednostka	Liczba ludności	%	Powierzchnia zabudowy ha	% powierzchni całkowitej gminy	% powierzchni zabudowanej gminy
Białowieża Południe	539	28	147	0,72	17,95

Źródło: Opracowanie własne

Uzasadnienie wyboru

W wyniku przeprowadzonej analizy mierników kryzysu oraz badania ankietowego wybrano podobszar o znaczeniu strategicznym dla całej Gminy Białowieża, który podlegać będzie procesom rewitalizacji. Do obszaru rewitalizacji wybrano obszar zabudowany Białowieża Południe, charakteryzujący się największym potencjałem rozwojowym Gminy Białowieża. W związku z tym zrealizowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą oddziaływać na całą gminę.

Wybór obszaru Białowieża Południe jako kluczowego dla procesów rewitalizacyjnych w Gminie Białowieża podyktowany był kilkoma istotnymi czynnikami. Przede wszystkim, Białowieża Południe została zidentyfikowana jako obszar, na którym koncentrują się problemy o charakterze społecznym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym oraz środowiskowym, które wymagają pilnych działań naprawczych i rozwojowych. Problemy społeczne dotyczą przede wszystkim niskiego poziomu życia części mieszkańców, wykluczenia społecznego oraz braku dostępu do usług społecznych. Z kolei kwestie przestrzenno-funkcyjne i techniczne odnoszą się do braku odpowiednich przestrzeni publicznych i miejsc rekreacji. Problemy środowiskowe obejmują przede wszystkim zanieczyszczenie powietrza, spowodowane głównie emisją pochodzącą z budynków mieszkalnych opalanych paliwem stałym.

Jednocześnie Białowieża Południe posiada wyjątkowy potencjał rozwojowy, który stanowi o jej strategicznym znaczeniu dla całej Gminy Białowieża. Obszar ten charakteryzuje się bogatym dziedzictwem kulturowym i historycznym, będącym świadectwem historycznej ciągłości i tożsamości gminy. To właśnie te wartości stanowią solidną podstawę dla działań rewitalizacyjnych, mających na celu nie tylko poprawę warunków życia mieszkańców, ale także ochronę i promocję lokalnego dziedzictwa.

Ponadto, inwestycje w obszarze Białowieża Południe mogą przyczynić się do wzrostu atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej całej gminy. Poprawa infrastruktury, ożywienie przestrzeni publicznych, a także działania na rzecz integracji społecznej i aktywizacji mieszkańców mogą stworzyć nowe możliwości gospodarcze, zwłaszcza w sektorach turystyki i usług. Realizacja projektów rewitalizacyjnych przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji na lata 2024-2030 będzie zatem krokiem w stronę zrównoważonego rozwoju, który korzystnie wpłynie na całą społeczność lokalną.

W związku z tym, strategiczne podejście do rewitalizacji Białowieża Południe, uwzględniające zarówno pilne potrzeby naprawcze, jak i długoterminowy potencjał rozwojowy, jest kluczowe dla osiągnięcia celów Gminnego Programu Rewitalizacji. Działania te mają szansę nie tylko zmienić oblicze Białowieża Południe, ale również przyczynić się do wzrostu spójności społecznej, ekonomicznej i środowiskowej na terenie całej Gminy Białowieża.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Białowieża na lata 2024-2030 będzie kontynuacją dotychczasowych dobrych praktyk stosowanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Białowieża na lata 2017-2023, co przyczyni się do dalszej poprawy jakości życia mieszkańców Gminy.

Rysunek 25 Wyznaczony obszar rewitalizacji – plan orientacyjny

Źródło: Opracowanie własne

7. Wyniki partycypacji społecznej

W okresie od 02 lutego 2024r. do 1 marca 2024r. zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców oraz instytucji Gminy Białowieża. Specjalnie stworzony do badań kwestionariusz ankiety zawierał w zdecydowanej większości pytania zamknięte (z podaniem zamkniętej i wyczerpującej listy odpowiedzi, z możliwością udzielenia odpowiedzi własnej). W kwestionariuszu zawarto także jedno pytanie otwarte.

Ankietyzacja została przeprowadzona za pośrednictwem formularza ankietowego zamieszczonego na stronie Urzędu Gminy. Każdy zainteresowany mógł pobrać ankietę ze strony internetowej i dostarczyć wypełnioną do Urzędu osobiście lub drogą mailową. Ponadto w dystrybucję ankiet zaangażowali się bezpośrednio pracownicy Urzędu Gminy oraz Sołtysi.

Mieszkańcy samodzielnie wypełniali ankiety wskazując jakie wg. nich problemy dotyczą gminę, gdzie one występują, w jakiej sferze (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno- funkcjonalnej, technicznej) oraz mieli możliwość wskazania, co należy zrobić, aby zminimalizować wymienione problemy.

Łącznie w badaniu ankietowym wzięło udział 40 respondentów. W pytaniach zamkniętych możliwe było wskazanie kilku odpowiedzi, dlatego liczba łącznie wskazanych odpowiedzi niejednokrotnie przewyższała liczbę respondentów. Odsetek osób, które wskazały poszczególne odpowiedzi, po zsumowaniu przyjmował więc bardzo często wartość wyższą niż 100%. Uzyskane odpowiedzi w poszczególnych kategoriach zostały zaprezentowane poniżej.

Tabela 39 Wyniki badań ankietowych

Proszę wskazać obszar Gminy, który Pani/Pana zdaniem wymaga konieczności podjęcia działań rewitalizacyjnych ze względu na kumulację problemów społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych (Proszę wskazać 1 obszar).		
Nazwa obszaru	Ilość	%
Wieś Białowieża:		
Białowieża - Centrum		
Park Pałacowy	1	2,50%
Parkowa	0	0,00%
Rzeczna	1	2,50%
Sarnia	0	0,00%
Sportowa	2	5,00%
Stoczek	9	22,50%
Białowieża - Północ		
Browska	1	2,50%
Brzozowa	0	0,00%

Centura	0	0,00%
Jesionowa	0	0,00%
Kamienne Bagno	2	5,00%
Leśna	0	0,00%
Łąkowa	1	2,50%
Meleszkowska	1	2,50%
Park Dyrekcyjny	0	0,00%
Podleśna	0	0,00%
Puszczańska	0	0,00%
Simony Kossak	0	0,00%
Tropinka	1	2,50%
Wojciechówka	1	2,50%
Zaulek Bartników	0	0,00%
Zaulek Osoczników	0	0,00%
Zaulek Rudników	0	0,00%
Żubrowa	0	0,00%
Białowieża - Południe		
Cegielniana	0	0,00%
Dębowa	0	0,00%
Gen. Bryg. M. Polecha	0	0,00%
Graniczna	0	0,00%
Grudkowska	0	0,00%
Kolejowa	0	0,00%
Krzyże	0	0,00%
Łowiecka	0	0,00%
Mostowa	2	5,00%
Nowa	1	2,50%
Ogrodowa	0	0,00%
Paczoskiego	0	0,00%
Pałacowa	6	15,00%
Podolany I	1	2,50%
Podolany II	2	5,00%
Polna	1	2,50%
Południowa	1	2,50%
Rysia	0	0,00%

Stacja Towarowa	0	0,00%
Wilcza	0	0,00%
Zastawa	4	10,00%
Żurawia	0	0,00%
Pozostałe wsie:		
Budy	0	0,00%
Czerlonka	0	0,00%
Grudki	1	2,50%
Podcerkwy i Zwierzyniec	0	0,00%
Pogorzelce	1	2,50%
Teremiski	0	0,00%

Analiza przeprowadzona wśród mieszkańców i przedstawicieli instytucji wykazała, że ulica Stoczek, znajdująca się w centrum Białowieży, została wskazana przez 22,50% respondentów jako główny obszar wymagający rewitalizacji. Następnie ulica Pałacowa w Białowieży - Południe została wskazana przez 15,00% ankietowanych, co podkreśla istotną potrzebę działań odnowieniowych również w tej części miejscowości. Dodatkowo 10,00% respondentów zidentyfikowało ulicę Zastawa, również w Białowieży - Południe, jako kolejny kluczowy obszar do interwencji.

Ponadto równy odsetek głosów po 5,00%, zdobyły ulice Kamienne Bagno, Mostowa, Sportowa w centrum oraz Podolany II w południowej części Białowieży, co wskazuje na szeroki zakres obszarów, na które mieszkańcy i instytucje zwracają uwagę w kontekście potrzeb rewitalizacyjnych. Wśród pozostałych lokalizacji w Białowieży zainteresowanie było bardziej rozproszone z odsetkami głosów wahającymi się od 2,50% do 0,00%, co sugeruje zróżnicowane postrzeganie priorytetów rewitalizacyjnych w tych obszarach. Wyjątkiem są Grudki i Pogorzelce, każde z 2,50% głosów, podkreślające potrzebę działań rewitalizacyjnych także poza centralnymi obszarami Białowieży.

Podsumowując, największą uwagę ankietowanych przyciągnęły ulice położone w obszarze Białowieża - Południe. To właśnie tamtejsze lokalizacje, w tym przede wszystkim Pałacowa i Zastawa, zostały wskazane jako priorytetowe obszary do rewitalizacji, co świadczy o znaczącym zainteresowaniu mieszkańców potencjałem i potrzebami tej części Białowieży. Wyniki ankiet podkreślają, że Białowieża - Południe jest obszarem, na którym lokalna społeczność skupia największe nadzieje związane z poprawą i odnowieniem infrastruktury, co może stanowić cenny wskaźnik dla planowania przyszłych działań rewitalizacyjnych.

2. Co Panią/Pana łączy ze wskazanym obszarem:

	Ilość	%
Jestem mieszkańcem	33	71,74%
Pracuję na tym terenie	9	19,57%
Prowadzę działalność gospodarczą/społeczną	2	4,35%
Spędzam czas wolny	2	4,35%
Uczę się	0	0,00%

W badaniu ankietowym respondenci zaznaczali również więcej niż jedną odpowiedź na pytanie dotyczące ich związku z wskazanym obszarem, co wskazuje na złożoność ich relacji z tym miejscem, takie jak równoczesne mieszkanie i pracowanie na danym terenie.

Analiza danych z ankiet ujawnia, że zdecydowana większość respondentów - 71,74%, identyfikuje się jako mieszkańcy wskazanego obszaru, co świadczy o głębokim związku z tym miejscem i osobistym zaangażowaniu w jego przyszłość. Kolejne 19,57% uczestników badania pracuje na omawianym terenie, co dodatkowo podkreśla ich codzienną obecność i wpływ na lokalną społeczność oraz środowisko. Niewielki odsetek - 4,35% dla dwóch kategorii, to osoby prowadzące działalność gospodarczą lub społeczną oraz te, które preferują spędzać wolny czas w tej lokalizacji, co wskazuje na zróżnicowane powody zaangażowania w życie tego obszaru. Zgromadzone dane wskazują, że ankietowani posiadają silne i bezpośrednie powiązania z obszarem, który uznają za wymagający rewitalizacji, co może sugerować, że ich opinie i spostrzeżenia oparte są na osobistych doświadczeniach i głębokiej znajomości lokalnych potrzeb.

3. Proszę wskazać problemy SPOŁECZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość (mieszkańcy)	Ilość (instytucje)	% (mieszkańcy)	% (instytucje)
Bezrobocie	12	1	12,37%	7,14%
Ubóstwo	1	1	1,03%	7,14%
Przestępczość, w tym chuligaństwo, przestępczość młodocianych	1	0	1,03%	0,00%
Alkoholizm	5	0	5,15%	0,00%
Niepełnosprawność	5	0	5,15%	0,00%
Przemoc w rodzinie	0	0	0,00%	0,00%
Emigracja mieszkańców	21	4	21,65%	28,57%
Mała liczba miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego	21	3	21,65%	21,43%
Uboga oferta kulturalna	12	1	12,37%	7,14%
Niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym	15	4	15,46%	28,57%
Inny (proszę wpisać jaki)	4	0	4,12%	0,00%

Ankietowani wskazali emigrację mieszkańców (21,65% według mieszkańców i 28,57% według instytucji) oraz małą liczbę miejsc oferujących zagospodarowanie czasu wolnego (21,65% i 21,43% odpowiednio) jako dwie najważniejsze kwestie społeczne wymagające interwencji w Białowieży. Następne w kolejności problemy to: uboga oferta kulturalna oraz niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym, które zebrały odpowiednio 12,37% i 15,46% głosów mieszkańców oraz 7,14% i 28,57% głosów instytucji. Wybrane jako „Inne” przez respondentów problemy, takie jak niski poziom e-usług, edukacji, brak przestrzeni spotkań i miejsca na odpoczynek w Białowieży, czy też brak kąpieliska, również świadczą o oczekiwaniach mieszkańców związanych z rozwojem infrastruktury i usług społecznych. Bezrobocie zostało wskazane przez 12,37% mieszkańców i 7,14% instytucji, podkreślając to jako istotny problem społeczny. Dane te ukazują złożony obraz potrzeb lokalnej

społeczności, wskazując na obszary, które mogą wymagać szczególnej uwagi w planowaniu działań społecznych i gospodarczych.

4. Proszę wskazać problemy GOSPODARCZE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość (mieszkańcy)	Ilość (instytucje)	% (mieszkańcy)	% (instytucje)
Niska aktywność przedsiębiorcza mieszkańców	11	0	11,46%	0,00%
Niedostateczna liczba podmiotów tworzących miejsca pracy	11	3	11,46%	30,00%
Trudności z pozyskaniem inwestorów na rozwój funkcji turystycznej	15	0	15,63%	0,00%
Zbyt mała liczba podmiotów związanych z obsługą ruchu turystycznego	4	0	4,17%	0,00%
Słaba kondycja finansowa lokalnych przedsiębiorstw	9	1	9,38%	10,00%
Niedostateczna promocja walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych obszaru	29	2	30,21%	20,00%
Zbyt mało usług dla ludności	13	3	13,54%	30,00%
Inny (proszę wpisać jaki):	4	1	4,17%	10,00%

W kolejnym pytaniu ankietowani zostali poproszeni o wskazanie najczęściej występujących problemów gospodarczych na obszarze Gminy Białowieża. Najwięcej odpowiedzi dotyczyło niedostatecznej promocji wartości turystycznych, przyrodniczych, kulturowych i historycznych regionu, co wskazało 30,21% mieszkańców oraz 20,00% instytucji. Problem ten jest ściśle związany z kolejną istotną kwestią, jaką jest zbyt mała liczba usług dla ludności, zauważona przez 13,54% mieszkańców i 30,00% instytucji. Ponadto, trudności w pozyskaniu inwestorów na rozwój funkcji turystycznej (15,63% odpowiedzi mieszkańców) oraz niedostateczna liczba podmiotów tworzących miejsca pracy (11,46% według mieszkańców, 30,00% według instytucji) zostały podkreślone jako obszary wymagające poprawy. Problemy takie jak niska aktywność przedsiębiorcza mieszkańców (11,46%) oraz słaba kondycja finansowa lokalnych przedsiębiorstw (9,38%) również zyskały swoje odzwierciedlenie w wypowiedziach respondentów.

W odpowiedziach z kategorii "Inne", mieszkańcy i instytucje Białowieży zwrócili uwagę na szereg dodatkowych problemów gospodarczych, które nie znalazły odzwierciedlenia w głównych kategoriach ankiety. Wskazane zostały między innymi braki w pozyskiwaniu funduszy europejskich, co może wskazywać na potrzebę wsparcia w zakresie zarządzania i akwizycji środków zewnętrznych. Problemy związane z infrastrukturą, takie jak np. zły stan nawierzchni na parkingu gminnym, zostały zauważone jako konkretne obszary wymagające interwencji. Wskazano również na konieczność opracowania rozwoju ochrony przyrody, co podkreśla wartości ekologiczne regionu i potrzebę ich zachowania. Te dodatkowe punkty podkreślają, że oprócz głównych wyzwań ekonomicznych

i społecznych istnieje szereg szczegółowych, ale ważnych kwestii, które mieszkańcy i instytucje uważają za istotne dla rozwoju Białowieży.

5. Proszę wskazać problemy ŚRODOWISKOWE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość (mieszkańcy)	Ilość (instytucje)	% (mieszkańcy)	% (instytucje)
Zanieczyszczenie powietrza	3	1	8,33%	20,00%
Niska jakość wód	3	1	8,33%	20,00%
Zanieczyszczenie gleby	1	0	2,78%	0,00%
Uciążliwy hałas	1	0	2,78%	0,00%
Niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii	23	3	63,89%	60,00%
Inny (proszę wpisać jaki):	5	0	13,89%	0,00%

Analizując odpowiedzi ankietowanych dotyczące problemów środowiskowych, należy uznać, że dla największej grupy respondentów, stanowiącej aż 63,89% wśród mieszkańców i 60,00% wśród instytucji, najbardziej uciążliwy jest niski stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarze Gminy Białowieża. Ankietowani wskazywali również, iż znaczącym problemem jest także zanieczyszczenie powietrza (8,33% z ankiet od mieszkańców i 20% z ankiet od instytucji) oraz niska jakość wód (8,33% z ankiet od mieszkańców i 20% z ankiet od instytucji). Mniejsza liczba ankietowanych stwierdziła, że problemem w obszarze środowiskowym jest uciążliwy hałas (2,78% z ankiet od mieszkańców) oraz zanieczyszczenie gleby (2,78% z ankiet od mieszkańców). Mieszkańcy wskazywali również często (13,89%) odpowiedź „Inne”.

W kategorii "Inne" mieszkańcy Białowieży zasygnalizowali specyficzne kwestie środowiskowe, które nie zostały bezpośrednio wymienione w głównych kategoriach ankiety. Problemy te obejmują między innymi kwestie współpracy z instytucjami ekologicznymi, zarządzanie obszarami chronionymi PZO i Natura 2000, oraz niedostateczną ilość zieleni w Białowieży, co mogłoby przyczynić się do poprawy estetyki i potencjału widokowego doliny rzeki Narewka. Wśród innych obaw wymieniono również brak dotacji na drewno opałowe oraz negatywne skutki spalania śmieci w piecach domowych. Choć te kwestie zostały zaznaczone przez mniejszą liczbę osób (13,89%), świadczą one o szczegółowych problemach środowiskowych, które wymagają uwagi, i mogą mieć znaczący wpływ na jakość życia mieszkańców i zdrowie ekosystemów lokalnych.

6. Proszę wskazać problemy PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość (mieszkańcy)	Ilość (instytucje)	% (mieszkańcy)	% (instytucje)
Niedostosowanie infrastruktury i przestrzeni do funkcji turystycznej	12	2	13,48%	18,18%
Brak infrastruktury na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej	2	0	2,25%	0,00%

Brak miejsc zapewniających opiekę nad dziećmi do 3 lat	6	2	6,74%	18,18%
Niedostateczna baza lokalowa do rozwoju inicjatyw kulturalnych/ organizacji wolnego czasu	4	1	4,49%	9,09%
Zły stan infrastruktury drogowej	12	0	13,48%	0,00%
Niezadowalający stan przestrzeni publicznej (placów zabaw, ścieżek, zieleni, itp.)	21	1	23,60%	9,09%
Niedostateczna ilość i stan terenów rekreacyjno-wypoczynkowych	9	0	10,11%	0,00%
Niewystarczający dostęp do sieci: elektroenergetycznej, wodnokanalizacyjnej, ciepłowniczej, gazowej, telekomunikacyjnej	1	0	1,12%	0,00%
Brak publicznych źródeł dostępu do Internetu	2	0	2,25%	0,00%
Zbyt mała liczba mieszkań komunalnych	1	1	1,12%	9,09%
Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych	16	3	17,98%	27,27%
Inny (proszę wpisać jaki):	3	1	3,37%	9,09%

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców i instytucji Białowieży wskazuje, że główne problemy przestrzenno-funkcjonalne dotyczą przede wszystkim niezadowalającego stanu przestrzeni publicznej, który został zauważony przez 23,60% mieszkańców oraz 9,09% instytucji. Następnym ważnym problemem jest zbyt mała liczba ścieżek rowerowych – jest to kwestia dla 17,98% mieszkańców i aż 27,27% instytucji. Ankietowani zwrócili również uwagę na niską jakość infrastruktury i dostępu do usług niezbędnych dla codziennego funkcjonowania, co odzwierciedla 13,48% odpowiedzi mieszkańców i 18,18% odpowiedzi instytucji dotyczących niedostosowania infrastruktury i przestrzeni do funkcji turystycznej.

Inne wskazane kwestie, takie jak brak miejsc opiekuńczych dla dzieci do 3 lat, dostrzega 6,74% mieszkańców oraz 18,18% instytucji. Problem z niedostateczną liczbą i stanem terenów rekreacyjno-wypoczynkowych odnotowano w 10,11% odpowiedzi mieszkańców. Z kolei 13,89% mieszkańców w odpowiedziach „Inne” podkreśliło kwestie takie jak brak parkingów, niewystarczającą ilość koszy na śmieci, zły stan oświetlenia dróg i brak chodników, co wskazuje na konieczność poprawy infrastruktury wspierającej zarówno codzienną jakość życia, jak i potencjał turystyczny miejscowości.

Odpowiedzi te świadczą o dostrzeganej przez mieszkańców i instytucje potrzebie kompleksowego podejścia do rozwoju infrastruktury komunalnej oraz usług, które są niezbędne dla zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnej w Białowieży.

7. Proszę wskazać problemy TECHNICZNE występujące na wybranym przez Panią/Pana obszarze (Proszę wskazać maksymalnie 3 problemy):

Nazwa obszaru problematycznego	Ilość (mieszkańcy)	Ilość (instytucje)	% (mieszkańcy)	% (instytucje)
Zły stan budynków użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, świetlice, kościoły, itp.)	5	1	11,11%	12,50%
Zły stan zabytków, degradacja techniczna zabytków, obiektów cennych historycznie	10	2	22,22%	25,00%
Mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska	11	2	24,44%	25,00%
Bariera architektoniczne dla osób niepełnosprawnych	14	2	31,11%	25,00%
Inny (proszę wpisać jaki): Zły stan dróg powiatowych; Świetlica jest niewyposażona	5	1	11,11%	12,50%

Na terenie Białowieży największe obawy ankietowanych mieszkańców i instytucji dotyczą barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych, co zostało podkreślone przez 31,11% mieszkańców oraz 25,00% instytucji. Problem ten wydaje się być priorytetem społeczności lokalnej, sugerując potrzebę adaptacji publicznych przestrzeni do potrzeb wszystkich użytkowników. Następnie, mała liczba obiektów dostosowanych do norm dotyczących energooszczędności i ochrony środowiska jest istotna dla 24,44% mieszkańców i 25,00% instytucji, co wskazuje na zwiększoną świadomość ekologiczną i chęć podążania za zrównoważonym rozwojem. Zły stan zabytków oraz budynków użyteczności publicznej został zauważony przez 22,22% mieszkańców i 25,00% instytucji, co podkreśla potrzebę inwestycji w konserwację i renowację lokalnego dziedzictwa.

Dodatkowo, ankietowani w ramach opcji "Inne" zasygnalizowali konkretne problemy techniczne, takie jak zły stan linii energetycznej, brak zagospodarowania obszaru kąpieliska, brak oświetlenia na ulicy Paczosińskiego i zły stan stadionu. Te indywidualne uwagi, które składają się na 11,11% wskazań, ukazują, że mieszkańcy i instytucje są świadomi konkretnych, praktycznych aspektów infrastruktury, które wymagają uwagi i mogą znacząco wpłynąć na poprawę jakości życia w Białowieży.

8. Proszę wymienić jakie przedsięwzięcia/projekty należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych powyżej problemów:

W badaniu przeprowadzonym wśród mieszkańców gminy Białowieża szczególny nacisk położono na konieczność poprawy stanu ścieżek rowerowych, co zostało wyraźnie zaakcentowane jako priorytet. Wiele głosów padło również na potrzebę usprawnienia infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, w tym stworzenie zacienionej ścieżki z obfitością drzew oraz punktu widokowego na ścieżkę rekreacyjną wzdłuż rzeki. Znacząca była również chęć modernizacji obiektów użyteczności publicznej i parkingów gminnych, jak również propozycja wyburzenia drewnianej szkoły na rzecz utworzenia przestrzeni rynkowej. Mieszkańcy wskazali też na potrzebę rozbudowy infrastruktury drogowej, w tym pobocza

drogi wojewódzkiej Hajnówka-Białowieża, oraz poprawę zagospodarowania przestrzeni przed urzędem gminy.

Z kolei w odpowiedziach „Inne” podkreślono konieczność aktywizacji społeczności lokalnej poprzez organizację zajęć sportowych, muzycznych i plastycznych oraz dbałość o infrastrukturę gminy, na przykład oświetlenie. Podnoszona była także kwestia wsparcia dla młodych ludzi, zachęcając ich do pozostania i pracy w Białowieży oraz promocji i wsparcia lokalnych przedsiębiorstw.

Z perspektywy mieszkańców istotne były również dotacje gminne, pozyskiwanie funduszy unijnych, ochrona przyrody i poprawa komunikacji kolejowej. Wyrażono także życzenie, aby cały obszar gminy Białowieża był chroniony prawnie jako część Puszczy Białowieskiej.

Dla instytucji uczestniczących w badaniu ważne były projekty związane z parkingami w centrum Białowieży, ułatwieniem dostępu do ksiązek poprzez księżkomaty, wsparciem dla nowych przedsiębiorców, promocją aktywności lokalnej oraz tworzeniem miejsc do rozrywki. Podkreślono również znaczenie jakości wód i budowy nowych parkingów.

Zgromadzone opinie wskazują na zróżnicowane oczekiwania mieszkańców i instytucji, odzwierciedlające potrzebę holistycznego podejścia do planowania przestrzennego i gospodarczego, z równoczesnym uwzględnieniem życia społecznego, ekonomicznego i ekologicznego w Białowieży.

Źródło: opracowanie własne

8. Spis tabel

Tabela 1 Dane ilościowe wykorzystane na potrzeby diagnozy Gminy Białowieża	7
Tabela 2 Liczba ludności w Gminie Białowieża.....	9
Tabela 3 Procesy demograficzne na terenie Gminy Białowieża.....	9
Tabela 4 Wskaźniki udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w całkowitej liczbie populacji w gminie, powiecie, województwie i kraju (dane za rok 2022)	10
Tabela 5 Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022).....	11
Tabela 6 Spadek/wzrost liczby mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)	14
Tabela 7 Główne powody przyznawania świadczeń pomocy społecznej przez GOPS w Białowieży	17
Tabela 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w gminie Białowieża w latach.....	17
Tabela 9 Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia	18
Tabela 10 Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa.....	21
Tabela 11 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności	23
Tabela 12 Przestępstwa na terenie gminy	26
Tabela 13 Liczba przestępstw w podziale na jednostki analityczne.....	27
Tabela 14 Imprezy organizowane w Gminie Białowieża w 2022 roku oraz liczba uczestników	29
Tabela 15 Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w podziale na jednostki analityczne	30
Tabela 16 Liczba czytelników w podziale na jednostki analityczne	32
Tabela 17 Liczba uczniów w przedszkolu i szkole podstawowej w gminie Białowieża	34
Tabela 18 Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku	35
Tabela 19 Podsumowanie sfery społecznej	38
Tabela 20 Podmioty gospodarcze posiadające siedzibę na terenie Gminy Białowieża	39
Tabela 21 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w podziale na jednostki analityczne	41
Tabela 22 Rodzaje źródeł ciepła w Gminie Białowieża	43
Tabela 23 Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w podziale na jednostki analityczne	44
Tabela 24 Emisja CO2 na jednostkę analityczną	46
Tabela 25 Ilość azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy	48
Tabela 26 Ilość Mg azbestu na jednostkę analityczną.....	49
Tabela 27 Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną.....	51
Tabela 28 Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych	55
Tabela 29 Liczba przystanków w podziale na jednostki analityczne	57
Tabela 30 Wykaz obiektów użyteczności publicznej w Gminie Białowieża charakteryzujących się złym stanem technicznym	59
Tabela 31 Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w podziale na jednostki analityczne	63
Tabela 32 Liczba obiektów zabytkowych w podziale na jednostki analityczne.....	65
Tabela 33 Podsumowanie	67
Tabela 34 Wyniki analizy zjawisk kryzysowych poszczególnych sfer	68
Tabela 35 Obszar zdegradowany- dane analityczne	70

Tabela 36 Zestawienie powierzchni obszarów zdegradowanych	72
Tabela 37 Zestawienie liczby ludności obszarów zdegradowanych.....	72
Tabela 38 Wybrany obszar rewitalizacji	73
Tabela 39 Wyniki badań ankietowych.....	75

9. Spis rysunków

Rysunek 1 Mapa poglądowa z podziałem na jednostki analityczne	6
Rysunek 2 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Białowieża	10
Rysunek 3 Udział osób w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022).....	13
Rysunek 4 Spadek/wzrost liczby mieszkańców w podziale na jednostki analityczne (dane za rok 2022)	15
Rysunek 5 Liczba osób otrzymujących wsparcie z GOPS z tytułu bezrobocia	19
Rysunek 6 Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu ubóstwa	22
Rysunek 7 Liczba osób w rodzinach korzystających ze świadczeń GOPS z tytułu niepełnosprawności.....	25
Rysunek 8 Liczba przestępstw w podziale na jednostki analityczne	28
Rysunek 9 Liczba wydarzeń kulturalnych w 2022 roku w podziale na jednostki analityczne	31
Rysunek 10 Liczba czytelników w podziale na jednostki analityczne.....	33
Rysunek 11 Zdawalność egzaminu ósmoklasisty – średnia wyników uczniów w 2022 roku	36
Rysunek 12 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2009-2022	39
Rysunek 13 Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze CEIDG w podziale na jednostki analityczne	42
Rysunek 14 Liczba budynków mieszkalnych (domów) opalana paliwem stałym w podziale na jednostki analityczne	45
Rysunek 15 Emisja CO ₂ na jednostkę analityczną.....	47
Rysunek 16 Ilość azbestu w poszczególnych miejscowościach gminy	50
Rysunek 17 Ilość instalacji OZE na jednostkę analityczną	52
Rysunek 18 Położenie Gminy Białowieża na tle powiatu hajnowskiego.....	53
Rysunek 19 Liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych	56
Rysunek 20 Liczba przystanków w podziale na jednostki analityczne	58
Rysunek 21 Liczba budynków użyteczności publicznej wymagających modernizacji w podziale na jednostki analityczne	64
Rysunek 22 Liczba obiektów zabytkowych w podziale na jednostki analityczne.....	66
Rysunek 23 Zjawiska kryzysowe według sfer	69
Rysunek 24 Zdiagnozowany obszar zdegradowany na terenie Gminy Białowieża	71
Rysunek 25 Wyznaczony obszar rewitalizacji – plan orientacyjny.....	74